

Регионална Програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)

Нарачател:

Центар за развој на Вардарски плански регион

ул. Шефки Сали бр. 4, Велес

www.vardarregion.gov.mk

Изготвил:

Гесталт Солутионс д.о.о.

ул.Христијан Карпош бр. 57, Штип

www.gestaltsolutions.com.mk

Издадено:

Велес, Јануари 2016

Регионалната Програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарскиот плански регион е изработена во рамки на проектот „Формирање на бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Вардарскиот плански регион“.

СОДРЖИНА

За проектот „Формирање на Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Вардарски плански регион“

Основа за изработка на Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарскиот плански регион 2016-2021

За Вардарскиот плански регион

A.1. Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарскиот плански регион (2016 - 2021)

- Резиме
- Листа на акроними
- Методологија на изработка на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор на Вардарски плански регион (2016 - 2021)
- Цел, целни групи и крајни корисници на Програмата
- Листа на релевантни засегнати страни кои нудат поддршка на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион во Р. Македонија
- Листа на приватни и непрофитни снабдувачи со услуги за бизнисот во регионот
- Листа на потенцијални извори на финансирање на приватниот сектор
- Очекувања и потреби на засегнатите страни

A.2. Едногодишен предлог-акциски план за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион

- Акциски план (една година) со СМАРТ цели и нотирани активности, временска рамка, чинители и финансирање за една година

A.3. Комуникациски план за имплементација на Програмата и промоција на Бизнис Центарот на Вардарскиот плански регион

- Вовед
- Стратегиски пристап
- Комуникациски цели
- Целни групи
- Дефинирање на комуникациски пораки
- Внатрешна координација меѓу партнерите
- Надворешна комуникација преку конвенционални и неконвенционални медиуми
- Систем за мониторинг и евалуација

За проектот „Формирање на Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Вардарски плански регион“

Продлабочениот увид и анализа на постоечката состојба покажаа дека потребите на приватниот сектор на локално и регионално ниво не се потполно задоволени од аспект на соодветна координација на активностите поддржани со јавни средства, пристапност до информации, извори за финансирање, учество на приватниот сектор во носење на соодветни одлуки на локално и регионално ниво со што би се создал ефикасен и ефективен институционален амбиент на ниво на плански регион за поддршка на приватниот сектор и привлекување на домашни и странски инвестиции.

Со цел придонесување кон надминување на оваа ситуација, врз основа на Законот за рамномерен регионален развој („Службен весник на Република Македонија“ бр.63/2007, 187/2013 и 43/2014), како и врз основа на Програмата на Владата на Република Македонија за рамномерен регионален развој во 2014 година („Службен весник на Република Македонија“ бр.8/2014 и 22/2014), а со цел зголемување на конкурентноста на планските региони преку поддршка на малите и средни претпријатија и претприемништвото, се формираат Бизнис Центри за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на постојните центри за развој на планските региони. Ваков Центар се формира и во Вардарскиот плански регион во состав на Центарот за развој на Вардарски плански регион – Велес, кој треба да ги надополни постојните услуги насочени кон бизнис секторот во квалитет – целисходност, применливост и додадена вредност и квантитет – зголемено мени на услуги и опфат на корисници.

Основа за изработка на Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарскиот плански регион

Приватниот сектор е главниот двигател на економијата во секоја развиена земја. Република Македонија и одговорните лица на национално и регионално ниво посветуваат големо внимание на развојот на компаниите воспоставени на територијата на Р. Македонија. Во таа насока се превземаат низа активности за подобрување на економската положба на компаниите во државата и регионите.

Бизнис Центарот за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Вардарскиот плански регион е воспоставен со цел да помогне и даде поддршка на малите и средни претпријатија за нивниот побрз и динамичен развој. Преку идентификување на тековните потреби, нудење мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на новооснованите компании ќе се овозможи развој на компаниите во успешни, одржливи и профитабилни бизниси.

Воспоставувањето на Бизнис Центарот на Вардарскиот плански регион е од големо значење за приватниот сектор во овој регион. Најголемиот дел од компаниите во регионот се менаџирани од лица кои менаџерските вештини, како и компетенциите и вештини од другите аспекти на водењето бизнис ги стекнуваат спонтано, во процесот на водење на бизнисот. Самите менаџери на компаниите од регионот се свесни за ова и континуирано ја напоменуваат потребата да им се обезбеди помош и поддршка, не само финансиска, туку и стручна преку изготвена соодветна програма, со цел нивните локални и регионални бизниси да ги претворат во високо профитабилни компании.

Како одговор на нивните барања и сугестии се изработи документот „ Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“ содржи три дела:

1. Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор (2016 - 2021)
2. Детален предлог - акциски план за поддршка, обуки, тренинг и вмрежување на правните субјекти од Вардарскиот плански регион, поттикнување на претприемништвото помеѓу младите и жените во регионот и иновативноста;
3. Комуникациски план со главната цел обезбедување на транспарентност во имплементација и мерење на ефектите од имплементација на целите и мерките неведени во Регионалната програма.

За Вардарскиот плански регион

Вардарскиот плански регион согласно одлуката за класификација на планските региони, според степенот на развиеноста за периодот од 2013 до 2017 година (Сл. Весник 88/2013) се наоѓа на претпоследно место. Има развоен индекс 73.5, економско социјален индекс 70.5 и демографски индекс 75.9. Соодветно на утврдениот степен на развиеност, учеството во распределбата на средства за поттикнување на рамномерен регионален развој изнесува 14.7%.

Во периодот 2010-2012 година, Вардарскиот плански регион бележи раст на учеството во вкупната бруто-додадена вредност на ниво на Република Македонија. Овој раст се должи на повеќе сектори, при што како најзначајни се издвојуваат: градежништво, трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и мотоцикли, транспорт и складирање, објекти за сместување и сервисни дејности со храна, стручни, научни и технички дејности, административни и помошни услужни дејности.

Согласно податоците на Државниот завод за статистика за второто тримесечје од 2014 година, во Вардарскиот плански регион пополнети се вкупно 39.824 работни места, а стапката на слободни работни места изнесува 2,06%.

Во 2014 година, во Вардарскиот регион се регистрирани 5.440 активни деловни субјекти. Од нив, 257 се без или со неутврден број на вработени лица, 4.746 компании бројат меѓу 1 и 9 вработени лица, 196 се со број на вработени меѓу 10 и 19, 122 компании вработуваат меѓу 20 и 49 лица, меѓу 50 и 249 лица се вработени во 108 компании и 11 компании вработуваат над 250 лица.

Туризмот во Вардарскиот регион е еден од носечките оски на развојот. Со промената на туристичките трендови во изминатите години, Вардарскиот регион станува се поатрактивен од аспект на туризмот. Со промената на туристичката побарувачка, односно со потребите на туристите да патуваат во места кои се генерално непознати и недопрени од човекот, Вардарскиот регион кој има вакви потенцијали, го препознава туризмот како можност за развој на регионот.

Според најновите податоци на Државниот завод за статистика на Р. Македонија, Вардарскиот плански регион брои 1.677 легла распоредени во 666 соби. Во 2014 година регионот го посетиле 20.667 туристи, од кои 15.200 странски. Во истата година реализирани се 39.662 ноќевања.

Богатството на водни ресурси - реки и вештачки езера, поволните климатски услови, односно влијанието на медитеранската клима која во овој регион навлегува по долината на реката Вардар, како и специфичната геоморфолошка конфигурација на теренот, претставуваат главни предуслови овој регион да биде препознатлив по производството на овошје и винова лоза со карактеристично географско потекло. Како резултат на ова, во овој регион се концентрирани најголем дел од винарските визби и преработувачките капацитети за винова лоза во Република Македонија.

Според официјалните податоци на Државниот завод за статистика, во 2014 година во Вардарскиот плански регион се измерени 144.411ха. земјоделска површина од која 51.856ха. е обработлива површина (ораници и бавчи, овоштарници, лозја и ливади), а 92.529ха. се пасишта.

На 51.856^{те} хектари обработлива површина, во 2014 се одгледале вкупно: 25.529 тони пченица, 17.249 тони домат, 13.535 тони компир, 11.975 тони луцерка, 11.879 тони пиперка, 3.425 тони пченка, 2.545 тони тутун, 5.696 тони праски, 1.801 тони сливи, 1.200 тони вишни, 736 тони јаболка. Во регионот во 2014 година има 41.098 родни пенушки винова лоза кои истата година дале 107.526 тони грозје.

За овој регион значајни се и наоѓалиштата на фероникел, како и неговата експлоатација и преработка.

**Регионална програма
за развој и поддршка на приватен сектор
во координација со другите ентитети во
Вардарскиот плански регион (2016 - 2021)**

РЕЗИМЕ

Главна цел на „Регионална Програма со предлог-акциски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарскиот плански регион (2016 - 2021)“ е подобрување на економската положба на приватниот сектор во регионот преку развивање на план за поддршка на приватниот сектор од страна на Бизнис Центарот на Вардарскиот плански регион.

Основата на планирањето на активности поврзани со поддршката на бизнис секторот во регионот се наоѓа во одговорите и сугестиите на претставниците на бизнис секторот и организациите за поддршка на бизнис секторот од регионот, добиено во теренско истражување на репрезентативен примерок од 70 деловни субјекти и 11 организации за поддршка на бизнис секторот со седиште и делување во Вардарскиот плански регион.

Програмата содржи 7 приоритетни мерки:

- Приоритетна Мерка 1 Унапредување на капацитетите на компаниите од Вардарски плански регион
- Приоритетна Мерка 2 Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во регионот
- Приоритетна Мерка 3 Поддршка на чинителите во винскиот и руралниот туризам во Вардарскиот плански регион
- Приоритетна Мерка 4 Унапредување на земјоделието, агробизнисите и земјоделското производство
- Приоритетна Мерка 5 Стимулирање и поддршка на претприемништвото и иновациите во приватниот сектор
- Приоритетна Мерка 6 Стимулирање и поддршка на занаетчиството и традиционалното производство
- Приоритетна Мерка 7 Поттикнување и поддршка на приватниот сектор за користење на обновливи извори на енергија

и во нивни рамки вкупно 27 активности предвидени да се имплементираат во 2016 година.

Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациска стратегија за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион има за цел да ја поттикне и зголеми комуникацијата и информирањето помеѓу релевантните чинители во планскиот регион преку поддршка на малите и средни претпријатија и претприемништвото, а со самото тоа и да доведе до поголем број на успешно реализирани инвестиции во регионот. Комуникацијата, промоцијата и информирањето ќе овозможат, пред сè, привлекување на инвеститори, а координацијата на тимовите на регионално и локално ниво ќе биде клучниот фактор за успешно реализирање на зацртаните цели во насока на поддржување успешна бизнис заедница.

ЛИСТА НА АКРОНИМИ

АВРМ	Агенција за вработување на Р. Македонија
АППРМ	Агенција за поддршка на претприемништвото на Р. Македонија
АППТ	Агенција за промоција и поддршка на туризмот
АПРЗ	Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството
АФПЗРР	Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој
GIZ RED	Германска агенција за интернационална соработка - Програма за регионален економски развој во Р. Македонија
ЕБОР	Европската банка за обнова и развој
ЕЛС	Единица на локална самоуправа
ЕУ	Европска унија
ЗС	Земјоделски стопанства
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ЛЕР	Локален економски развој
МБПР	Македонска банка за поддршка на развојот
МЛС	Министерство за локална самоуправа
МСП	Мали и средни претпријатија
ВПР	Вардарски плански регион
SDC	Швајцарска агенција за развој и соработка
SECO	Државен секретаријат за економски работи
ССК	Сојуз на стопански комори
УНДП	Програма за развој на Обединетите нации
УСАИД	Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија
ФИТР	Фонд за иновации и технолошки развој
ЦРВПР	Центар за развој на Вардарскиот плански регион
ЦФЦД	Секторот за централно финансирање и склучување на договори

МЕТОДОЛОГИЈА

на изработка на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор на Вардарски плански регион 2016 - 2021

Изготвувањето на Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион (2016-2021) ги опфати следниве клучни чекори:

1. Информирање на локалните самоуправи во регионот за одлуката да се изработи Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор (2016-2021) со едногодишен предлог-акциски план за развој и поддршка на приватен сектор и Комуникациска стратегија за поврзување и споделување на информации меѓу сите релевантни чинители во регионот,
2. Преглед на информации и извори на информации изготвени за Вардарски плански регион и општините кои се дел од него, регионални и национални стратешки документи, студии и закони и законски акти кои важат за територијата на Р. Македонија
3. Идентификување на клучни актери / чинители во регионот
4. Изработка на Анкетен прашалник за утврдување на тековните проблеми и потреби на бизнис секторот како и предизвиците со кои се соочуваат при спроведувањето на своите мисии и визии
5. Изработка на Анкетен прашалник наменет за институциите за поддршка на бизнис секторот со цел утврдување на услугите кои ги пружаат, како и предизвиците со кои се соочуваат при спроведувањето на своите мисии и визии
6. Доставување на Прашалниците до Центарот за развој на Вардарски плански регион за одобрување
7. Дефинирање на примерокот испитаници
8. Спроведување на истражувањето
9. Анализа на одговорите на испитаниците
10. Дефинирање на мерките за Програмата - формулирање на практични решенија за предизвиците со кои се соочува бизнис секторот и организациите за негова поддршка во регионот.

Првата активност во изработката на Програмата опфати спроведување на информативни активности на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и ангажираниот економскиот оператор со цел информирање на локалните самоуправи во Вардарскиот плански регион за подготовката на петгодишна Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарски плански регион со предлог

едногодишен Акциски план и Комуникациски план за поврзување и континуирано споделување на информации помеѓу сите чинители кои работат на поддршка на приватниот сектор, како и промоција и позиционирање на Бизнис Центарот во рамки на Центарот за развој на Вардарски плански регион. Овие информативни активности вклучија изготвување на информативен мејл и негова дистрибуција до сите локални самоуправи и ЛЕР одделенија на општините во Вардарскиот плански регион со цел информирање на истите за започнување на процесот на изработка на Регионалната програма и обезбедување нивна активна вклученост во истиот.

Следната фаза опфати деск истражување со дескриптивна метода со цел преглед на информации и извори на информации како: програми, акциони планови, комуникациски стратегии изготвени во/за Вардарскиот плански регион и општините кои се дел од него, регионални и национални студии и закони и законски акти кои важат за територијата на Р. Македонија. Со тоа беа идентификувани клучните актери / ентитети во регионот, а беа идентификувани и односите помеѓу ентитетите и нивните односи со Центарот за развој на Вардарски плански регион. Истовремено, беа утврдени и врските помеѓу ентитетите кои недостигаат и врските кои треба да се зајакнат. Во деск истражувањето беа опфатени следниве документи:

1. Assessment of the framework conditions for doing business in the eight planning regions in Macedonia - German Agency for International Cooperation (GIZ), Regional Economic Development in Macedonia (GIZ RED)
2. Малите бизниси се нашиот приоритет Европа е добра за МСП, МСП се добри за Европа, Европска Комисија - Генерален Директорат за претпријатија и индустрија
3. OECD Skills Strategy Diagnostic Report: Norway 2014
4. Пакет предлог-мерки за подобрување на конкурентноста на Македонската економија- Национален совет за претприемништво и конкурентност
5. Повеќе за малите претпријатија - Што прави ЕУ за малите и средните претпријатија (издание 2011)
6. Програма за конкурентност, иновации и претприемништво за 2015 година - Министерство за економија
7. Програма за развој на Вардарскиот плански регион 2015-2019
8. Регионите во Република Македонија, 2015 година, Државен завод за статистика
9. Report of the Expert Group Think Small First – Considering SME interests in policy-making including the application of an 'SME Test' - March 2009
10. Студија за идентификација на основни и дополнителни интегрирани потреби, услуги и содржини, 2011

11. Студија за идентификација на стратешки локации за организирање информативни пунктови долж коридорот 10 и магистралниот правец м-5 во Вардарскиот плански регион, 2011
12. Стратегија за промоција и маркетинг на Вардарскиот плански регион 2011–2015
13. Small Business Act for Europe Report on the results of the open consultation 22/04/2008
14. Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на Центрите за развој на планските региони - В.Карангелески, В.Ц. Донели
15. Стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009-2019
16. Training needs analysis for SMEs - Western Balkans and Turkey's experience.

Спроведеното деск истражување и комуникацијата со одговорните лица во Центарот за развој и Бизнис центарот при ЦРВПР овозможи идентификување на клучните актери / чинители во регионот.

Следната фаза во подготовката на Регионална програма за развој и поддршка на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион (2016-2021) вклучи изготвување на **Анкетен прашалник за организации за поддршка на бизнис секторот** со цел утврдување на барањата и препораките кои бизнис секторот ги адресира до нив и **Анкетен прашалник за бизнис секторот** за утврдување на потребите на истиот, како и предизвиците со кои се соочува во секојдневното работење.

Анкетниот прашалник за бизнис секторот содржи прашања со кои се утврдија конкретните потреби и предизвици со кои се соочуваат бизнисите: причини за започнување со бизнисот, оценка на успехот од работењето со очекувања за во иднина, проблеми во работењето и аспекти кои треба да се унапредат, извори на финансирање, степен на информираност за државни и други програми за поддршка (финансиски и нефинансиски), клучни потреби од информации и начин на доаѓање до истите.

Анкетниот прашалник за институциите за поддршка на бизнис секторот (фондации, регионални комори и бизнис здруженија, локални здруженија за развој, земјоделие, туризам), содржи прашања со чија помош се утврдија услугите кои овие институции ги нудат на бизнис секторот, барањата кои ги добиваат од бизнис заедницата, а на кои не можат да одговорат, како и прашања кои помогнаа кон утврдување на потребите на овие институции и начините на кои Регионалниот бизнис центар при Центарот за развој на Вардарскиот плански регион би можел да се вклучи и да им помогне и надополни.

Истражувањето на бизнис секторот од Вардарскиот плански регион се спроведе на репрезентативен примерок од 70 случајно избрани компании кои имаат седиште во Вардарскиот плански регион, по пат на структурирано интервју. При формирањето на примерокот испитаници - претставници на бизнис сектор беа земени во предвид следниве варијабли:

- дејност на работење
- големина на деловен субјект
- седиште на деловен субјект.

Во истражувањето беа таргетирани микро, мали и средни компании соодветно нивната застапеност на ниво на регион, водејќи сметка за соодветната застапеност на различни дејности на работење. При истражувањето беше земено во предвид и седиштето на компаниите, т.е. во примерокот беа соодветно вклучени компании од сите 9 општини во регионот: Свети Николе, Кавадарци, Велес, Градско, Неготино, Росоман, Чашка, Демир Капија и Лозово.

За обезбедување на релевантни нумерички податоци беа консултирани податоците објавени од страна на Државен завод за статистика на Р.Македонија и МАКСтат База-та на Заводот за статистика (<http://www.stat.gov.mk/OblastOpsto.aspx?id=22>). Од нивните табели, според дејност на работење на компаниите, ја добивме следнава дистрибуција:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето
Трговија на големо и трговија на мало	25
Стручни, научни и технички дејности (Правни, сметководствени и управувачки дејности, Архитектонски дејности и инженерство, Научно истражување и развој и сл.)	4
Преработувачка индустрија	7
Транспорт и складирање	8
Агробизниси	9
Градежништво	2
Угостителство (Објекти за сместување и сервисни дејности со храна)	4
Дејности на здравствена и социјална заштита	4
Информации и комуникации	1
Уметност, забава и рекреација	1
Други услужни дејности	5
ВКУПНО	70

Табела 1: Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето според дејноста на работење

Вториот фактор кој беше земен во предвид при дефинирање на примерок беше големината на деловните субјекти од ВПР, при што се доби следната дистрибуција:

Големина на деловен субјект	Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето
Микро компании (0-9 вработени)	50
Мали компании (10-49 вработени)	18
Средни компании (50-249 вработени)	2
ВКУПНО	70

Табела 2: Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето според големината

За изборот на втората група испитаници кои ги претставуваат организациите кои нудат поддршка на бизнис секторот: деловни/бизнис здруженија, фондации, ТИРЗ, комори, асоцијации, факултети, министерства, кластери и тн., се водевме по принципот еднаква застапеност на секоја категорија чинители. Истражувањето на институциите за поддршка на бизнис секторот се спроведе на примерок од 11 случајно избрани институции и организации за поддршка на бизнис секторот кои делуваат на територијата на Вардарскиот плански регион.

По изготвувањето на анкетните прашалници, истите беа доставени до Бизнис центарот на ВПР и Центар за развој на Вардарскиот плански регион на финално одобрување. Финализирањето на двата анкетни прашалници го означува почетокот на фазата на спроведување на истражувањето.

Истражувањето се спроведе во периодот ноември - декември, 2015 година, преку директна комуникација, телефонски интервјуа и доставување на прашалниците на електронска пошта. Анализата на добиените податоци послужи за изработка на Регионалната програма и предлог-акциониот план за поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион, како и за дефинирање на најдобрите комуникациски пристапи и практики помеѓу ентитетите.

ЦЕЛ, ЦЕЛНИ ГРУПИ И КРАЈНИ КОРИСНИЦИ НА ПРОГРАМАТА

Главна цел на Регионалниот Бизнис Центар е да помогне и да даде информативна и едукативна поддршка на приватниот сектор од Вардарскиот плански регион на Р. Македонија за побрз и подинамичен развој на компаниите во регионот. Информативната и едукативната поддршка на Регионалниот Бизнис Центар се состои од:

- *Споделување на информации за активности кои имаат за цел поддршка на МСП и приватниот сектор на регионално и локално ниво преку обуки и информативни настани*
- *Проследување на барањата на приватниот сектор до снабдувачи на соодветни услуги во регионот*
- *Организирање обуки за запознавање на приватниот сектор со новововедени правила, законски измени и политики од национални институции, за тековните и новите програми на линиските министерства*
- *Трансфер на знаење и вештини за таргетирани програми за изградба на капацитети на партнерите на Центарот во имплементација на активности и мерки.*

Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион (2016-2021) е главната алатка која ќе придонесе кон остварување на оваа цел на Регионалниот Бизнис Центар.

Основни цели на Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион (2016-2021) се:

- Зајакнување на капацитети на приватниот сектор од Вардарскиот плански регион преку обезбедување информации кои ќе придонесат кон олеснување на пристапот до финансиски и нефинансиски услуги, поддршка и помош во организацискиот развој на компаниите од регионот, организирање и имплементација на обуки и тренинзи согласно потребите на компаниите и трансфер на практични знаења (know-how);
- Да поттикне градење на релации и вмрежување на компаниите од регионот преку обезбедување на поддршка при развојот на партнерства со регионални, национални и интернационални компании, вмрежување на компаниите од регионот во кластери, здруженија, асоцијации, сојузи, како и организирање на настани за вмрежување на компаниите од регионот со компаниите од останатите региони во Македонија со цел подобар настап на интернационалните пазари;

- Да покрене процес во кој линиските министерства и организациите за поддршка на приватниот сектор ќе понудат поприфатливи и посоодветни мерки и активности кои ќе го унапредат работењето на компаниите од регионот и ќе овозможат подобрување на деловната клима во Вардарскиот плански регион.

Целни групи на Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион (2016-2021) се:

- ❖ Компании од Вардарскиот плански регион;
- ❖ Претприемачи (тековни и потенцијални);
- ❖ Занаетчии и трговци поединци;
- ❖ Регионални стопански комори;
- ❖ Кластери и асоцијации од Вардарскиот плански регион;
- ❖ Организации и здруженија на физички и правни лица со седиште во Вардарскиот плански регион.

Крајни корисници на Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарски плански регион (2016-2021) се:

- ❖ Центар за развој на Вардарски плански регион;
- ❖ Регионален Бизнис Центар на Вардарски плански регион при ЦРВПР;
- ❖ 9^{те} општини во Вардарскиот плански регион: Свети Николе, Кавадарци, Велес, Градско, Неготино, Росоман, Чашка, Демир Капија и Лозово;
- ❖ ЛЕР одделенијата и секторите за ЛЕР во општините од Вардарскиот плански регион;
- ❖ Деловни субјекти (правни и физички лица) од Вардарскиот плански регион;
- ❖ Организациите и институциите за поддршка на бизнис секторот кои функционираат во Вардарскиот плански регион;
- ❖ Потенцијални заинтересирани странски и домашни инвеститори;
- ❖ Регионални стопански комори;
- ❖ Државни агенции кои нудат поддршка на приватниот сектор;
- ❖ Надлежни министерства за поддршка на приватниот сектор;
- ❖ Кластери и асоцијации од Вардарскиот плански регион.

ЛИСТА НА РЕЛЕВАНТНИ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ КОИ НУДАТ ПОДДРШКА НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР ВО ВАРДАРСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН НА Р. МАКЕДОНИЈА

Спроведеното деск истражување во почетните фази на креирањето на Регионалната програма со предлог-акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион (2016 - 2021) овозможи мапирање на релевантни чинители кои нудат поддршка на приватниот сектор во регионот. Ова истражување покажа дека во Вардарскиот плански регион има скроман број на чинители кои нудат поддршка на приватниот сектор во регионот, а спроведеното теренско истражување укажа дека кај компаниите од регионот има простор за зајакнување на свесноста за постоењето на вакви организации како и дека им недостигаат информации во поглед на услугите кои можат да ги добијат од нив.

Релевантните чинители од регионот во континуитет ги следат активностите на централната власт во насока на развојот на приватниот сектор и нудат услуги за поддршка на МСП од Вардарскиот плански регион со цел нивен развој во профитабилни интернационални компании. Станува збор за организации и институции од кои микро, малите и средните компании од Вардарскиот плански регион можат да побараат поддршка во нивното секојдневно работење. Дел од овие организации и институции и самите се стационирани или имаат канцеларии во регионот и претставуваат релевантни фактори за растот и развојот на приватниот сектор во истиот.

Тимот кој работеше на изготвувањето на оваа Регионална програма ги идентификуваше следниве чинители кои нудат поддршка за приватниот сектор од Вардарскиот плански регион и оттаму претставуваат релевантни чинители за имплементацијата на оваа Регионалната програма со предлог-акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион (2016 - 2021):

Центар за развој на Вардарскиот плански регион (www.vardarregion.gov.mk)

Центарот за развој на Вардарскиот плански регион е основан од единиците на локалната самоуправа што влегуваат во состав на Вардарскиот плански регион: Свети Николе, Кавадарци, Велес, Градско, Неготино, Росоман, Чашка, Демир Капија и Лозово. Центарот има својство на правно лице.

ЦРВПР ја изготвува предлог-Програмата за развој на Вардарскиот плански регион и предлог-акциски план за имплементација на Програмата за развој на Вардарскиот плански регион. Центарот за развој подготвува предлог-проекти за развој на Вардарскиот плански регион и за подрачјата со специфични развојни потреби, ги

координира активностите поврзани со имплементацијата на Програмата за развој на Вардарскиот планскиот регион, ги реализира проектите за развој и врши промоција на развојните можности на Вардарскиот планскиот регион.

ЦРВПР обезбедува информации до заинтересираните страни за текот на реализацијата на Програмата за развој на Вардарскиот планскиот регион и други прашања поврзани со регионалниот развој, дава стручна и техничка помош за единиците на локална самоуправа при подготовката на нивните програми за развој и обезбедува стручни услуги на здруженија на граѓани и други заинтересирани страни за подготовка на проекти од областа на регионалниот развој.

Исто така, ЦРВПР ја поттикнува меѓуопштинската соработка во рамките на Вардарскиот плански развој и спроведува проекти за поттикнување на развојот на планскиот регион финансирани од фондовите на Европската унија и други меѓународни извори. ЦРВПР врши и стручни и административно-технички работи за потребите на Советот за развој на Вардарскиот плански регион.

Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион (www.vardarregion.gov.mk)

Бизнис Центарот за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион има за цел да им помогне и даде поддршка на микро, малите и средни претпријатија од Вардарскиот регион со цел нивен побрз и подинамичен развој. Бизнис Центарот е воспоставен со цел надолжување и проширување на услугите кои ЦРВПР ги нуди на приватниот сектор во регионот. Негова задача е идентификување на тековните потреби на приватниот сектор, нудење мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на новооснованите компании со што ќе се овозможи развој на компаниите во успешни, одржливи и профитабилни бизниси преку лобирање, информирање и вмрежување. Бизнис Центарот нуди услуги на приватниот, јавниот и граѓанскиот сектор во делот на општо информирање, подготовка на предлог проекти до национални и меѓународни фондови, посредување при имплементација на проекти, услуги за спроведување на обуки за стратешко планирање и проектен менаџмент, услуги за изработка на анализи, кампањи, учество на саеми и промотивни настани.

Единици на локални самоуправи во Вардарскиот плански регион

Вардарскиот плански регион е сочинет од општините: Свети Николе, Кавадарци, Велес, Градско, Неготино, Росоман, Чашка, Демир Капија и Лозово. Локалните самоуправи на секоја од општините се важен чинител во растот и развојот на компаниите од регионот.

Малите и средните компании се двигател на економскиот развој на секоја општина, оттаму и поддршката која за малите и средни претпријатија ја обезбедуваат единиците на локалните самоуправи. Во рамките на локалните самоуправи во општините од Вардарскиот плански регион се воспоставени сектори и одделенија кои се од огромно значење за приватниот сектор од регионот. Нивна задача е да ги информираат компаниите за достапни финансиски и нефинансиски видови на помош. Одделенијата за Локален економски развој, Секторите за просторно и урбанистичко планирање и сл. се само дел од одделенијата и секторите во рамките на локалните самоуправи во регионот кои им стојат на располагање на микро, малите и средните компании. Формулирањето стратегии и програми за економски развој, подготовката и водењето на проекти во општината, комуникација со локалните чинители од приватниот и јавниот сектор, поддршка на занаетчиите, бизнисите од областа на угостителството и туризмот, поддршка на приватниот сектор и граѓанските здруженија во поглед на меѓународната соработка, се само дел од активностите на овие сектори и одделенија.

Министерство за локална самоуправа (www.mls.gov.mk)

Министерството за локална самоуправа е надлежно за водење на политиката за поттикнување рамномерен регионален развој. Тоа, во соработка со другите министерства што превземаат мерки за поттикнување на развојот, ја дефинира и спроведува политиката за поттикнување рамномерен регионален развој согласно целите на економската политика на Владата на Р. Македонија и програмските документи за интеграција на Р. Македонија во Европската унија. Министерството за локална самоуправа е координатор на ИПА компонента II - на активностите за подготовка и имплементација на заедничките повеќегодишни оперативни програми за прекугранична соработка со соседните земји. Ова министерство има за цел унапредување на прекуграничната соработка со соседните држави.

Биро за регионален развој на Р. Македонија (www.brr.gov.mk)

Бирото за регионален развој на Р. Македонија, орган во состав на Министерството за локална самоуправа кој ги врши следниве основни работи:

- Подготвува аналитичко документациона основа за изготвување на стратешки и оперативни плански документи за регионален развој;
- Изработува предлог-методологијата за изработка на плански документи;
- Подготвува годишни извештаи за имплементација на Акциониот план на Стратегијата;
- Изработува предлог-одлука за критериуми и индикатори за идентификување на подрачја со специфични развојни потреби;

- Изработува предлог-листата на подрачја со специфични развојни потреби;
- Ги изработува предлог-критериумите за степенот на развиеност на единиците на локалната самоуправа и регионите;
- Го изработува предлог-актот за класификација на единиците на локалната самоуправа и планските региони според степенот на развиеност;
- Дава стручна помош на ЦРПР при подготовка на програмите за развој на планските региони и вршење на други активности поврзани со регионалниот развој;
- Ги информира засегнатите страни за видовите и обемот на средства и инструменти за поттикнување на регионалниот развој;
- Воспоставува и се грижи за информацискиот систем за регионалниот развој во соработка со Државниот завод за статистика;
- Врши и други работи од областа на регионалниот развој утврдени со закон.

Бирото за регионален развој има за цел остварување на рамномерен и одржлив развој на целата територија на Република Македонија, заснован врз моделот на полицентричен развој, како и намалување на диспаратите во рамките на планските региони и подигнување на квалитетот на живот на сите граѓани.

Министерство за економија (www.economy.gov.mk)

Министерството за економија ги следи состојбата и појавите на: пазарот на стоки и услуги и влијанието на мерките на економската политика; економските, структурните и техничко-технолошките состојби и предлага мерки за остварување на развојна и тековна економска политика во областа на производство, трговија, туризам, угостителство и занаетчиство. Тоа, исто така, ги следи тековните материјални биланси и снабдувањето на граѓаните со основни прехранбени производи и други стоки за широка потрошувачка, снабдувањето на претпријатијата со сировини и репроматеријали. Покрај ова, Министерството за економија врши работи што се однесуваат на индустриска сопственост, заштита на потрошувачи, мали и средни претпријатија, надворешно-трговското работење, геолошки истражувања и експлоатација на минерални сировини, енергетика, примена на општи и технички нормативи, прописи и стандарди; метрологијата.

Министерството за економија на национално и регионално ниво нуди низа програми за поддршка и развој на малите и средните компании. Како позначајни се издвојуваат:

- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво;
- Програма за геолошко-информативен систем (ГИС);
- Програма за заштита на потрошувачите.

Стопанска комора на Р. Македонија (www.mchamber.org.mk)

Во општина Велес е лоцирано седиштето на регионална комора при Стопанска комора на Македонија. Регионалната комора во Велес е задолжена за следниве активности:

- да организира и подготвува различни облици на обуки (семинари, работилници и сл.) за потребите на членките на Комората и други заинтересирани субјекти;
- да ги информира членките и другите фирми за обуките кои ќе се одржат во организација на Стопанската комора на Македонија;
- да ги следи актуелните состојби на работење и потреби на членките на Комората и другите субјекти, со цел предлагање на обуки на актуелни теми;
- да подготвува информации, анализи, предлози на акти и други документи од интерес за стопанството од регионот за кој е организирана Регионалната комора;
- да ги следи тековните стопански движења и условите на стопанисување, обработува информациона податоци и предлага мерки за подобрување на условите за стопанисување за регионот;
- да дава предлози за покренување иницијативи за донесување или изменување на законски и други прописи од интерес за стопанството од регионот;
- да остварува редовни контакти со фирмите од регионот, особено во функција на давање соодветна стручна и друга помош;
- го организира или посредува при воспоставувањето контакти меѓу членките на Комората.

Сојуз на стопански комори (ССК) (www.sojuzkomori.org.mk)

Сојуз на стопански комори е независна деловна организација формирана според Законот за коморско работење на РМ. Сојузот на стопански комори на Македонија овозможува пристап до информации, бази на податоци, едукација за претприемништво, правни совети, помага во пронаоѓањето на деловни партнери, известува за домашни и меѓународни тендери, овозможува настапи на саеми, обезбедува информации за извори на финансирање. ССК ги познава условите за соработка и бизнис на сите странски пазари и вмрежена е со економски асоцијации и институции ширум светот. Сојузот го чинат следниве комори: Индустриска комора на Македонија, Градежна комора на Македонија, ИКТ комора на Македонија, Туристичко Угостителска комора на Македонија, Услужна комора на Македонија, Агро Бизнис комора на Македонија, Трговска комора на Македонија, Комора на сметководители на Македонија, Македонска комора за посредување во промет со недвижности, Македонска стопанска комора, Македонско Кинеска стопанска комора и 7 Регионални стопански комори, од кои една со седиште во општина Велес.

Претседателот на Индустриска комора при Сојуз на стопански комори на Македонија е одговорно лице на ССК за Вардарски плански регион.

Бизнис конфедерација на Македонија (www.bcm.mk)

Бизнис Конфедерација на Македонија е независно, невладино, непрофитно, доброволно деловно здружение на асоцијации, претпријатија и поединци кои стопанисуваат во земјата, заинтересирани за промовирање на економскиот и социјален развој на земјата. Таа ги артикулира и поддржува интересите на бизнисите преку заедничко застапување и превземање на активности за нивно поврзување, има улога на катализатор за привлекување на потенцијални инвеститори од ЕУ. Активностите на Бизнис Конфедерација на Македонија вклучуваат:

- Лобирање и претставување на интересите на членовите на ниво на Влада и Синдикатите, како и на европско ниво, во однос на европските институции и организации;
- Обезбедување на информации и советодавни услуги на членовите на бизнис заедницата за прашања од заеднички интерес (оданочување, работна сила, обуки, правна регулатива за индустријата, заштита на животната средина, пропагандата и истражување на пазарот);
- Подготовка и промоција на аргументирани предлози пред Владата и Делегацијата на ЕУ за разни прашања од областа на бизнисот и општествено одговорни практики, со цел да помогне за економскиот и социјалниот развој на земјата;
- Создавање можности за полесно деловно поврзување со компании од ЕУ и од трети земји (организирање разни социјални манифестации, просперититени можности за европската и локалната бизнис заедница);
- Асистирање на претпријатијата (членови и други правни лица) за воспоставување на корисни деловни контакти и обезбедување информации за деловните партнери во земјата и во Европа.

Национално здружение на автошколи и возачи - инструктори (www.nzavi.org.mk)

Национално Здружение на автошколи и возачи-инструктори на РМ "Обука-Л" е формирано за остварување на следните цели: согледување на проблематиката со јавната едукација за управување со моторни возила, унапредување на безбедноста во сообраќајот и развивање на еколошката свест при користење на возилата, генерално унапредување на професијата и заштита на интересите и целите на автошколите и инструкторите.

Асоцијација на хотели, ресторани, кафетерии и автокампови - Хотам (www.hotam.org)

Хотелската асоцијација на Македонија е здружение на субјекти вршители на хотелско-гостителска дејност чија цел е здружување заради промоција и развој на хотелско-гостителската индустрија, заштита на професионализмот, етиката и високиот квалитет

на изведба. Здружението на хотели, ресторани, кафетерии и автокампови ХОТАМ е непрофитна невладина организација.

Здружение на приватни лекари во РМ, ЗПЛРМ (www.zplrm.mk)

Здружението на приватни лекари во РМ, формирано далечната 1992 година, со почетоците на приватизацијата на здравството, со цел да ги застапува лекарите од приватното здравство и да помогне во решавањето на заедничките проблеми на овие доктори. Седиштето на здружението е во Велес, а ги застапува лекарите од целата држава и делува на национално ниво.

Комора на овластени архитекти и овластени инженери на РМ (www.komoraoui.mk)

Комората ги застапува, усогласува и заштитува интересите на овластените архитекти и овластените инженери и ги заштитува интересите на трети лица при вршењето на работите на овластените архитекти и овластените инженери.

Организации за поддршка на бизнис секторот од Вардарскиот плански регион

Организациите за поддршка на бизнис секторот (анг. BSO) од Вардарскиот плански регион се јавни, профитни и непрофитни организации и институции кои своите активности ги насочуваат кон обезбедување финансиски, консултативни и менторски услуги на компаниите од регионот. Ваквите организации играат важна улога во растот и развојот на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион. Во регионот постои респектабилен број на вакви организации, но спроведеното истражување на приватниот сектор покажа дека компаниите од регионот не се доволно информирани за услугите кои овие БСО организации ги нудат, па оттаму оваа Регионална програма нуди и информации за нив и услугите кои тие ги нудат и обезбедуваат на приватниот сектор. Приватниот сектор е запознат со јавните институции кои нудат поддршка на приватниот сектор благодарение на нивната физичка позиционираност, како и можноста за информирање на општата популација за своите услуги во континуитет. За разлика од нив непрофитните организации имаат ограничени и човечки и монетарни ресурси, што води кон нивна спорадична промоција и активности.

Бројот на активни непрофитни организации за поддршка на бизнис секторот во Вардарскиот плански регион е скромн. За потребите на истражувањето при изработката на оваа Програма, економскиот оператор воспостави комуникација со:

Здружение на граѓани Ековита, Неготино (ekovita@hotmail.com)

Здружението за развој, земјоделие и туризам Ековита на приватниот сектор му обезбедува: семинари, работилници за производство на печурки (буковка, шиитаке, реиши) и идентификување и договарање на состаноци со потенцијални клиенти, вмрежување и сл. Последната година има реализирано обуки на тема Контрола на квалитет/ Меѓународни стандарди: GLOBALGAP и Технологија за производство на печурката Буковка.

Здружение Чекор кон Европа, Кавадарци ([NGO Cekor kon Evropa](#))

Здружението Чекор кон Европа придонесува во приближувањето и изедначувањето на животните, економски и социјалните стандарди на граѓаните на Р. Македонија со европските и глобалните стандарди. Полето на делување на здружението се движи во рамките на организирање работилници и јавни расправи. Во нивна организација е спроведена едукација за земјоделци од регионот за правилно користење на пестициди.

Регионална Занаетчиска Комора - Велес, Велес (www.zkomora.mk)

Регионалната занаетчиска комора (РЗК) на Велес е една од најстарите комори во Р. Македонија. Како институција која ги застапува интересите на нејзините членови, т.е. занаетчиите и вршители на занаетчиски дејности, истата ги опфаќа и им пружа услуги на занаетчиите од општините Велес, Чашка, Извор, Богомила, Кавадарци, Неготино, Градско, Росоман и Конопиште. Полето на делување на Регионалната занаетчиска комора - Велес опфаќа одржување семинари, споделување информации за регулативата, пополнување на сите видови обрасци поврзани со работењето на своите членови и други правни акти во комуникација со разни органи, водење занаетчиски регистар, обезбедување на исти услови под кои ќе се врши дејноста и други услуги потребни за занаетството, промоција на занаетството во земјата и странство, спречување нелојална конкуренција, подобрување на квалитетот на производите и услугите, организирано учество на саеми и други манифестации.

Кластер за туризам на Тиквешкиот регион (KTTP)/Tikvesh Region Tourism Cluster (TRTC)

Фондацијата Кластер за туризам на Тиквешкиот регион се формира 2015 година, а официјално е регистрирана 2016 година. Кластерот се фокусира на: изработка на методологии и курикулуми и организирање на обуки за високо-квалитетни услуги во туризмот; кон туристички водичи, угостители и останати човечки капацитети во туризмот; градење на свеста и поттикнување на сите чинители и локалното население за придобивките од туризмот во економскиот развој во регионот. Кластерот е во

постојана комуникација со Министерство за економија, Агенција за туризам, Бизнис конфедерација на Македонија, останати кластери во Македонија, Стопанска комора на Македонија, странски донатори присутни во Македонија.

Фондацијата „Тиквешки вински пат“, Неготино (www.tikveswineroute.com)

Фондацијата е основана со цел да обезбеди помош во развој на алтернативниот туризам, развој на винските патишта во Република Македонија, воспостави стандарди и критериуми за функционирање на „винските патишта на Македонија“, развивање на потребната инфраструктура за функционирање на „винските патишта“, промоција на винските патишта на странските пазари, вмрежување во меѓународните мрежи на вински патишта, едукација во туризмот и угостителството, развој на алтернативниот туризам во Тиквешкиот регион.

Здружение за унапредување и развој на земјоделието „Агроник“, Свети Николе (zurz.agronik@yahoo.com)

Здружението постои со цел афирмација на руралниот развој, можностите за претприемништво во областа на земјоделието, поттикнување на млади лица за отпочнување работа во областа на земјоделието, заштита на економските, социјалните и културните интереси, десеминација на информации преку трибини и конференции за националната легислатива од областа на земјоделието, информации за странски искуства и начини на организирање на земјоделските стопанства и техничка поддршка во развојот на земјоделието, пружање помош при изработка на апликативни документи за користење на финансиски средства наменети за развој на земјоделието и руралниот развој.

Прва лозарска кооператива, Неготино (www.plk.com.mk)

Прва Лозарска Кооператива е формирана во 2005 година во Неготино. Делува во полето на организирање на обуки за информирање на земјоделците и лозарите околу користењето на заштитни средства. Кооперативата има поголема улога во вмрежувањето на земјоделците и лозарите за заедничко настапување на пазар, како и нивно информирање за сите новости од областа на лозарството.

Младински инфо Центар - Кавадарци (www.sega.org.mk)

Младински Инфо Центар - Кавадарци е формиран во август 2015 како дел од проектот на Коалција СЕГА од Прилеп. На приватниот сектор МИЦ му обезбедува информации од областа на: вработување, волонтерство, стипендии, образование, култура, домување, учество на семинари, обуки, конференции и сл. До сега имаат организирано повеќе

обуки за изучување на информатичките технологии преку кои вработените во компаниите ќе бидат покомпетентни за работа, како и организирани обуки за изработка на професионално CV и мотивационо писмо.

Центар за одржлив развој, Неготино (andonova_emilija@yahoo.com)

ЦРОР работи на поттикнување и поддршка на регионалниот развој во Тиквешкиот регион во согласност на процесот на ЕУ интеграција на Република Македонија, со спроведување на програми за промоција и развој на граѓанскиот сектор во партнерство со бизнис секторот и локалната самоуправа. ЦРОР реализира проекти на локално, регионално и меѓународно ниво работилници и активности за неформално образование и методи кои претставуваат олеснување на сесиите на работните групи и групната динамика.

Фондација Фокус, Велес (www.focus.org.mk)

Фондацијата за локален развој и демократија „Фокус“ е невладина и непрофитна финансиски стабилна организација, вклучена во локалните, националните, регионални и меѓународните мрежи на соработка, препознатлива во јавноста како субјект кој придонесува за вклученост на граѓаните во процесите на одлучување и демократскиот развој. Во рамки на своите активности, фондацијата нуди обуки за микропретпријатија на тема Јавни набавки. Во таа насока обучени се повеќе од 150 микропретпријатија во Вардарски и Североисточен плански регион и обезбедени повеќе од 2.000 секојдневни асистенции за претпријатијата при постапката на јавни набавки, организирани 30 обуки за Јавни набавки со лиценцирани обучувачи, како и реализирани и 8 „ad-hock“ обуки според потребите на фирмите.

ЛИСТА НА ПРИВАТНИ И НЕПРОФИТНИ СНАБДУВАЧИ СО УСЛУГИ ЗА БИЗНИСОТ ВО РЕГИОНОТ

ПРОФИТНИ И НЕПРОФИТНИ ДАВАТЕЛИ НА УСЛУГИ НА БИЗНИСОТ ВО ВАРДАРСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН		
Даватели на услуги на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион на локално и регионално ниво		
1.	Центар за развој на Вардарскиот плански регион	ул. Шефки Сали бр. 4,1400 Велес Тел / Факс: 043 615 353 info@vardarregion.gov.mk www.vardarregion.gov.mk
2.	Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамки на ЦРВПР	ул. Шефки Сали бр. 4,1400 Велес Тел / Факс: 043 615 353 info@vardarregion.gov.mk www.vardarregion.gov.mk
3.	Единици на локални самоуправи во ВПР	➤ Општина Свети Николе ➤ Општина Кавадарци ➤ Општина Велес ➤ Општина Градско ➤ Општина Неготино ➤ Општина Росоман ➤ Општина Чашка ➤ Општина Демир Капија ➤ Општина Лозово
4.	Организации за поддршка на бизнис секторот од ВПР	➤ Здружение на граѓани Ековита, Неготино ➤ Здружение Чекур кон Европа, Кавадарци ➤ Регионална Занаетчиска Комора - Велес, Велес ➤ Кластер за туризам на Тиквешкиот регион ➤ Фондацијата „Тиквешки вински пат“, Неготино ➤ Здружение за унапредување и развој на земјоделието „Агроник“, Свети Николе ➤ Прва Лозарска Кооператива, Неготино ➤ Младински Инфо Центар - Кавадарци ➤ Центар за одржлив развој, Неготино ➤ Фондација Фокус, Велес
Даватели на услуги на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион на национално ниво		
5.	Министерство за финансии - Сектор за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД)	ул. Даме Груев бр. 12, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3255 723 cfcd@finance.gov.mk www.cfcd.finance.gov.mk
6.	Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)	ул. Димитрие Чуповски бр. 26, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3115 844 / 02 3239 688 info@mbdp.com.mk www.mbdp.com.mk
7.	Европска банка за обнова и развој (ЕБОР)	ул. Филип Втори Македонски бр. 3, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3297 800 / 02 3231 238 www.ebrd.com
8.	Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија (АППРМ)	ул. Кеј Димитар Влахов бр. 4, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3120 132/ 02 3135 494 apprm@apprm.gov.mk www.apprm.gov.mk
9.	Агенција за вработување на Р. Македонија (АВРМ)	ул. Васил Ѓоргов бр. 43, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3111 850 / 02 3111 856 info@avrm.gov.mk www.avrm.gov.mk
10.	Агенција за промоција и поддршка на туризмот (АППТ)	ул. Дебарца бр. 2, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3223 101 info@tourismmacedonia.gov.mk www.tourismmacedonia.gov.mk

11.	Стопанска комора на Р. Македонија	ул. Димитрие Чуповски бр. 13, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3244 000 / 02 3244 088 www.mchamber.org.mk
12.	Сојуз на Стопански комори	ул. Мит.Теодосиј Гологанов 1, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3091 440 info @ sojuzkomori.org.mk www.chamber.mk
13.	Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој	ул. 3-та Македонска бригада бр 20 зграда на Македонија Табак блок Ц 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3097 450 / 02 3097 454 ipardpa.info@ipardpa.gov.mk www.ipardpa.gov.mk
14.	Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)	ул. Кл. Охридски 66, Пелагонка II-5/3, 7000 Битола Тел: 070 307 853 apzdirekcija@agencija.gov.mk www.agencija.gov.mk
15.	Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)	Бул.Гоце Делчев 66, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3145 258 info@fitr.mk www.fitr.mk
Комерцијални банки		
16.	✓ <i>Алфа банка А.Д. Скопје</i>	ул. Даме Груев бр.1, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3251 900 / 02 3251 911 contact@alphabank.com.mk www.alphabank.com.mk
	✓ <i>Еуростандард банка А.Д. Скопје</i>	ул. Никола Кљусев бр. 6 Мал Ринг, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 428 / 02 3249 477 www.eurostandard.com.mk
	✓ <i>Комерцијална банка А.Д. Скопје</i>	ул. Орце Николов бр. 3, П. Фах 563, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3168 168 contact@kb.com.mk www.kb.com.mk
	✓ <i>НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје</i>	ул. Мајка Тереза бр. 1, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 15 600 / 02 3105 681 info@nlbtb.mk www.nlbtb.com.mk
	✓ <i>Охридска банка А.Д. Скопје</i>	ул. Орце Николов бр. 54, 1000 Скопје Тел / Факс: 2 3167 600 / 02 3117 164 obinfo@ob.com.mk www.ohridskabanka.mk
	✓ <i>ПроКредит банка А.Д. Скопје</i>	ул. Јане Сандански 109а, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3219 900 / 02 3219 901 info@procreditbank.com.mk www.procreditbank.com.mk
	✓ <i>Стопанска банка А.Д. Скопје</i>	ул. 11 Октомври, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3295 295 / 02 3114 503 sbank@stb.com.mk www.stb.com.mk
	✓ <i>Стопанска банка А.Д. Битола</i>	ул. Добриное Радосављевиќ бр.21, 7000 Битола Тел / Факс: 047 207 500 / 047 207 515 www.stbbt.com.mk
	✓ <i>ТТК Банка А.Д. Скопје</i>	ул. Народен Фронт 19А, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3236 400 ttk@ttk.com.mk www.ttk.com.mk
	✓ <i>Уни банка А.Д. Скопје</i>	ул. Максим Горки бр.6, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3111 111 / 02 3224 162 www.unibank.com.mk

	✓ <i>Халк банка А.Д. Скопје</i>	ул. "Св. Кирил и Методиј" бр.54, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3240 800 halkbank@halkbank.mk www.halkbank.mk
	✓ <i>Централна кооперативна банка А.Д. Скопје</i>	Ул. 1732 бр.2, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 300 info@ccbmk.mk www.ccbmk.mk
	✓ <i>Шпаркасе банка А.Д. Скопје</i>	ул. Македонија бр. 9-11, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3200 500 / 02 3200 515 contact@sparkasse.mk www.sparkasse.mk
Интернационални даватели на услуги на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион		
17.	✓ <i>Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)</i>	ул. Јордан Х.К. Џинот бр. 23, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 500 / 02 3249 505 registry.mk@undp.org www.mk.undp.org
18.	✓ <i>Германска агенција за интернационална соработка - Програма за регионален економски развој во Р. Македонија (ГИЗ РЕД)</i>	ул. Антоние Грубиќ бр. 5, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3103 560/ 02 3103 587 giz-mazedonien@giz.de www.giz.de/en/
19.	✓ <i>Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија - (УСАИД)</i>	ул. Самоилова бр. 21, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3102 000 / 02 3102 499 jrobinson@usaid.gov www.usaid.gov
20.	✓ <i>Швајцарска агенција за развој и соработка (SDC) и Државен секретаријат за Економски работи (SECO)</i>	ул. Максим Горки бр. 19, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3103 340 / 02 3103 341 skopje@sdn.net www.eda.admin.ch/macedonia
21.	✓ <i>Амбасада на Кралството Холандија во Македонија</i>	ул. Аминта III бр. 69-71, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3109 250 sko@minbuza.nl www.balkanbusiness.nl

Табела 3: Листа на приватни и непрофитни снабдувачи со услуги за бизнисот во регионот

ЛИСТА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИ ИЗВОРИ НА ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

Во Р. Македонија постојат и неколку програми кои нудат директна поддршка на приватниот сектор од цела земја. Овие програми се финансирани од страна на Буџетот на Р. Македонија и вклучуваат:

- ❖ Програма за финансиска поддршка на руралниот развој на Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството во земјоделството и руралниот развој на Р. Македонија која предвидува средства за изградба на хотелски објекти во рурални средини (50% грант средства до 400.000,⁰⁰ евра);
- ❖ Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Министерството за Економија која нуди средства за поддршка на жени претприемачи до 120.000,⁰⁰ денари; средства за поддршка на занаетчи и автентични занаети до 100.000,⁰⁰ денари; средства за сертификација на системи за квалитет според ИСО стандарди до 60.000,⁰⁰ денари.
- ❖ Програма за промоција и поддршка на туризмот на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот која нуди средства за: подготвување, печатење и дистрибуција на печатен промотивен материјал; учество на туристички саеми; билборд кампањи и реклами во печатени медиуми; користење на социјални мрежи и промоција на веб пребарувачи.

КОМЕРЦИЈАЛНИ БАНКИ ВО ВАРДАРСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

Комерцијалните (депозитни) банки заземаат најголемо место во структурата на банкарскиот систем на една земја. Тие се занимаваат со мобилизирање на депозитите од оние правни и физички лица кои имаат слободни парични средства и нив ги пласираат во краткорочни кредити на оние правни и физички лица кои имаат потреба од истите.

Во Вардарскиот плански регион се лоцирани филијали и експозитури скоро на сите банки кои работат во државата. Листата на банки со свои филијали во Вардарскиот плански регион вклучува:

- ❖ Алфа банка А.Д. Скопје (www.alphabank.com.mk)
- ❖ Еуростандард банка А.Д. Скопје (www.eurostandard.com.mk)
- ❖ Комерцијална банка А.Д. Скопје (www.kb.com.mk)
- ❖ НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје (www.nlbtb.com.mk)

- ❖ Охридска банка А.Д. Скопје (www.ohridskabanka.mk)
- ❖ ПроКредит банка А.Д. Скопје (www.procreditbank.com.mk)
- ❖ Стопанска банка А.Д. Скопје (www.stb.com.mk)
- ❖ Стопанска банка А.Д. Битола (www.stbbt.com.mk)
- ❖ ТТК банка А.Д. Скопје (www.ttk.com.mk)
- ❖ Уни банка А.Д. Скопје (www.unibank.com.mk)
- ❖ Халк банка А.Д. Скопје (www.halkbank.mk)
- ❖ Централна кооперативна банка А.Д. Скопје (www.ccbank.mk)
- ❖ Шпаркасе банка А.Д. Скопје (www.sparkasse.mk).

- ❖ Алфа банка А.Д. Скопје (www.alphabank.com.mk)

 ALPHA BANK	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Кавадарци Плоштад Маршал Тито 66, Кавадарци Тел.: 043 / 400 388, 043 / 400 387 Факс: 043 / 400 386	Кредити за обртни средства
	Гаранции
	Инвестициони кредити
	Рамковни кредити

Табела 4: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Алфа банка А.Д. Скопје

- ❖ Еуростандард банка А.Д. Скопје (www.eurostandard.com.mk)

 ЕУРОСТАНДАРД Банка	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Кавадарци ул. Илинденска 66, Кавадарци Тел.: 043 / 434 726 Факс: 043 / 434 726	Долгорочен кредит за постојани средства
	Долгорочен кредит за трајни обртни средства
	Краткорочен кредит за обртни средства
	ОВЕРДРАФТ

Табела 5: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Еуростандард банка А.Д. Скопје

❖ Комерцијална банка А.Д. Скопје (www.kb.com.mk)

 комерцијална банка аџ скопје	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Филијала Велес Ул. 8-ми септември 59/1, Велес Тел.: 02 / 3 167 570 Факс: 02 / 3 247 489 Експозитура Неготино ул. Маршал Тито 128, Неготино Тел.: 043/ 371 721, Факс: 043 / 371 722 Експозитура Свети Николе ул. Ленинова 1, влез 4, Св. Николе Тел.: 032 / 442 801, Факс: 032 / 442 175	Кредитна програма за поддршка на микро, мали и средни трговски друштва со средства од посебен кредитен фонд реализирана преку МБПР
	Кредитна линија од МБПР за учество во програмата за финансирање на извозот
	Кредити од средствата на ЗКДФ – проект за финансиски услуги во земјоделството
	Програма за кредитирање на развојот на мали и средни претпријатија реализирана преку МБПР
	Кредитна линија од ЕИБ реализирана преку МБПР за учество во Програма за кредитирање на мали и средни претпријатија и приоритетни проекти во износ од 100.000.000, ⁰⁰ евра
	Програма за кредитирање на развојот од Италијанската кредитна линија реализирана преку МБПР
	Проект: Кредитирање на микро и мали претпријатија за отворање нови работни места од средства на АВРМ, со посредство на МБПР

Табела 6: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Комерцијална банка А.Д. Скопје

❖ НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје (www.nlbtd.com.mk)

 НЛБ Тутунска банка	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Велес ул. Илинденска 4/7, Велес Тел.: 043 / 214 454 е-пошта: tb.veles@tb.com.mk Експозитура Свети Николе ул. Вера Циривири 1, Св. Николе Тел.: 032 / 226 770, 032 / 226 772 е-пошта: tb.svetinikole@tb.com.mk Експозитура Кавадарци ул. Илинденска 81, Кавадарци Тел.: 043 / 400 435, 043 / 400 436 е-пошта: tb.kavadarci@tb.com.mk Експозитура Неготино ул. Маршал Тито 66, Неготино Тел.: 043 / 364 010, 043 / 362 657 е-пошта: tb.negotino@tb.com.mk	Рамковен револвинг кредит лимит
	МБПР - ПКФ кредитна линија
	МРФП кредитна линија
	МБПР - Земјоделски кредитен дисконтен фонд
	АГРО Бизнис
	Кредити за деловен простор
	АВТО бизнис
	БИЗНИС ПЛУС денарски кредит
	Долгорочни кредити за микро и мали бизниси
	Кредити обезбедени со депозит
	Краткорочни денарски кредити
	Револвинг кредит
	Кредити за набавка на ОПРЕМА
	БРЗ бизнис кредит
	МБПР - ЕИБ кредитна линија за финансирање на МСП
	Краткорочен кредит 6+6
	О2 лимит - револвинг кредит

Табела 7: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје

 OHRIDSKA BANKA SOCIETE GENERALE GROUP	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Велес ул. Маршал Тито 74, Велес Тел.: 043 /212 935 Експозитура Кавадарци ул. Илинденска 11, Кавадарци Тел.: 043 /400 008	Краткорочни кредити	- Денарски кредити (Business overdraft) - Денарски кредити индексирани во ЕУР - Девизни кредити - Рамковен кредит
	Кредити на среден рок	- Денарски кредити - Денарски кредити индексирани во ЕУР - Девизни кредити на среден рок
	Долгорочни инвестициони кредити	- Денарски кредити - Денарски кредити индексирани во ЕУР - Долгорочни девизни кредити
	Странски кредитни линии	- Револвинг фонд на Заемот за креирање на нови работни места на Банката за развој при Советот на Европа - Проект за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) - Република Кина – Тајван - Италијанска кредитна линија - Револвинг фонд - Кредит за трајни обртни средства од ИКЛ-Револвинг фонд - Проект на МБПР на мали и средни друштва - Револвинг фондови формирани од средствата на кредитната линија за развој на приватниот сектор од Светска банка - Договор за учество во кредитната линија од Советот на Европа преку МБПР - Кредити за поддршка на конкурентност на мали и средни претпријатија - Кредити за енергетска ефикасност - Земјоделски дисконтен кредитен фонд - Кредитна линија од Европска инвестициона банка преку МБПР

Табела 8: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Охридска банка А.Д. Скопје

❖ ПроКредит банка А.Д. Скопје (www.procreditbank.com.mk)

 ProCredit Bank	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Велес ул. Гоце Делчев, 10, Велес Тел.: 2 / 2 446 000 Факс: 043 / 215 401 Е-маил: info@procreditbank.com.mk Експозитура Кавадарци ул. Пано Мударов, 64, Кавадарци Тел.: 02 / 2 446 000 Факс: 02 / 3 219 900 Е-маил: info@procreditbank.com.mk	Инвестиции во основни средства, обртни средства и ликвидност	
	Еко кредити	
	Кредити од други извори	
	Агро кредити	
	Кредити за инвестиции	
	Кредити за агромеханизација	
	Кредитна линија за поддршка на земјоделието со средства од Земјоделски кредитен дисконтен фонд преку МБПР	

Табела 9: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на ПроКредит банка А.Д. Скопје

❖ Стопанска банка А.Д. Скопје (www.stb.com.mk)

 СТОПАНСКА БАНКА АД - СКОПЈЕ членка на NBG групацијата	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Свети Николе ул. М.Тито, 1, Св.Николе Тел: 032 / 443 947; 032 / 443 944 Факс: 032 / 443 477 Експозитура Велес ул. 8 ^{ми} Септември, 67, Велес Тел: 043 / 234 223; 043 / 235 199 Факс: 043 / 234 052 Експозитура Неготино ул. Јане Сандански, 2, Неготино Тел: 043 / 361 772; 043 / 361 036 Факс: 043 / 361 766 Експозитура Кавадарци ул. Илинденска, 1, Кавадарци Тел: 043 / 410 733; 043 / 410 065 Факс: 043 / 412 108	Кредитни производи за микро и мали бизниси	- Инвестиционен кредит - Кредит за обртен капитал - Автомобилски бизнис кредити - Гаранции и Акредитиви - Кредит без обезбедување - Дозволено пречекорување
	Кредити, гаранции и акредитиви за средни и големи компании	- Краткорочен кредит - Гаранции - Акредитиви - Рамковен лимит - Долгорочен или инвестиционен кредит

Табела 10: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Стопанска банка А.Д. Скопје

❖ Стопанска банка А.Д. Битола (www.stbbt.com.mk)

 СТОПАНСКА БАНКА а.г. БИТОЛА	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Кавадарци ул. 7-ми септември, 13, Кавадарци Тел.: : 043 / 363 633 Факс: 043 / 363 633	Краткорочни кредити	- Денарски кредити - Девизни кредити
	Долгорочни кредити	- Денарски кредити - Девизни кредити
	Кредитни линии кои се реализираат преку банката	- Кредитна линија од МБПР за учество во програмата за финансирање на извозот - Кредитна линија за кредитирање мали и средни пртпријатија за трајни обртни средства - Програма за кредитирање на развојот на мали и средни претпријатија - Кредитна линија од Светска Банка (револвинг фонд) - Кредити од средствата на ЗКДФ - Кредитна линија од ЕИБ

Табела 11: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Стопанска банка А.Д. Битола

❖ ТТК Банка А.Д. Скопје (www.ttk.com.mk)

	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Велес ул. Маршал Тито 42, Велес Тел.: 02 / 3 247 000, локал 621 Експозитура Кавадарци ул. Илинденска 11, Кавадарци Тел.: 02 / 3 247 000, локал 681	Компас Бизнис кредит	
	Бизнис комбиниран кредит	
	Краткорочни денарски кредит	
	Долгорочни кредити за инвестиции или набавка на трајни обртни средства	
	Долгорочни денарски кредити кои се реализираат преку банката	
	Долгорочен кредит за купување превземени средства од Банката	
	OVERDRAFT	

Табела 12: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на ТТК банка А.Д. Скопје

❖ Уни банка А.Д. Скопје (www.unibank.com.mk)

	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Велес ул. Страшо Пинџур 3, Велес Тел.: 043 / 232 611 Факс: 043 / 232 611 Е-маил: veles@unibank.com.mk Експозитура Кавадарци ул. Илинденска бб, Кавадарци Тел.: 043 / 416 674 Факс: 043 / 400 695 Е-маил: kavadarci@unibank.com.mk Експозитура Неготино ул. Маршал Тито, 142, Неготино Тел.: 043 / 360 530 Факс: 043 / 360 533 Е-маил: negotino@unibank.com.mk Експозитура Свети Николе ул. Плоштад Илинден, 62, Св. Николе Тел.: 032 / 440 448 Факс: 032 / 440 445 Е-маил: svnikole@unibank.com.mk	Рамковни кредити
	Кредит за обртни средства
	Инвестициони кредити
	Кредити со кеш покрите
	Кредит за енергетска ефикасност
	Дозволени пречекорувања по трансакциска сметка
	Револвинг кредит кој се користи со Mastercard® кредитна картичка

Табела 13: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Уни банка А.Д. Скопје

❖ Халк банка А.Д. Скопје (www.halkbank.mk)

	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Свети Николе ул. Плоштад Илинден, 1, Св. Николе Тел.: 032 / 440 340 Факс: 032 / 440 341 Е-маил: branchsvetnikole@halkbank.mk Филијала Велес ул. 8-ми Септември бб, Велес Тел.: 043 / 222 428 Е-маил: branchveles@halkbank.mk Експозитура Неготино бул. "Маршал Тито" бб, Неготино Тел.: 043 / 362 781 Факс: 043 / 362 781 Е-маил: branchnegotino@halkbank.mk Филијала Кавадарци ул. Илинденска, 49, Кавадарци Тел.: 043 / 416 072 Факс: 043 / 416 077	Кредити за обртни средства
	Факторинг кредит
	Кредити за фиксни средства
	Контокорентен кредит
	Кредити за фиксни и обртни средства од кредитни линии
	Денарски гаранции
	Девизна гаранција
	Акредитив
	Инкасо
	Европски фонд на Југоисточна Европа (EFSE)

Табела 14: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Халк банка А.Д. Скопје

❖ Централна кооперативна банка А.Д. Скопје (www.ccbank.mk)

 Централна Кооперативна Банка АД Скопје	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:
Експозитура Велес ул. 8^{ми} Септември, 124, Велес Тел.: 043 / 223 844 Експозитура Кавадарци ул. Илинденска, 79А, Кавадарци Тел.: 043 / 400 315	Бизнис кредит: Доверба
	Бизнис кредит: Обрт
	Бизнис кредит: Раст
	Бизнис кредит: Микро
	Микро земјоделски кредит
	Бизнис кредит „Експорт“

Табела 15: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Централна кооперативна банка А.Д. Скопје

❖ Шпаркасе банка А.Д. Скопје (www.sparkasse.mk).

	Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор:	
Експозитура Велес ул. Маршал Тито бр.1, Велес Тел.: 043 / 212 177 Факс: 043 / 212 177 Експозитура Неготино ул. Страшо Пинџур, 2, Неготино Тел.: 043 / 365 166 Факс: 043 / 365 179 Експозитура Кавадарци ул. Илинденска бр. 107, Кавадарци Тел.: 043 / 400 246 Факс: 043 / 400 247	Краткорочни кредити	- Краткорочен кредит за ликвидност - Краткорочен кредит за обртни средства - Краткорочен кредит обезбеден со минимум 100% депозит, банкарска гаранција и хартии од вредност издадени од Р. Македонија - Откуп на побарувања - Краткорочен револвинг кредит - Краткорочен повеќенаменски обврзувачки лимит
	Долгорочни кредити	- Кредити за трајни обртни средства - Долгорочен повеќенаменски обврзувачки лимит - Инвестициски кредити - Финансирање на проекти за производство на електрична енергија од обновливи извори
	Кредитни линии во соработка со други финански институции	- Кредитни линии преку МБПР - Кредитни линии преку ЕБОР

Табела 16: Кредитни линии и финансиски услуги за приватен сектор на Шпаркасе банка А.Д. Скопје

МЕЃУНАРОДНИ ДОНАТОРСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)

(www.mk.undp.org)

Програмата за развој на Обединетите нации во Р. Македонија ги има следниве програми и мерки со цел економски развој на Р. Македонија и поддршка на малите и средните претпријатија:

- ❖ Промоција на оддржливи вработувања;
- ❖ Зајакнување на ефективностa на поддршката;
- ❖ Локален развој;
- ❖ Добро владеење - испорачување подобри услуги на сите;
- ❖ Социјална инклузија - зајакнување на најранливите категории во општеството;
- ❖ Енергија и животна средина - осигурување одржлив развој.

Германска агенција за интернационална соработка - Програма за регионален економски развој во Р. Македонија (ГИЗ РЕД) (www.giz.de/en)

Германска агенција за интернационална соработка - Програма за регионален економски развој во Р. Македонија има тековни билатерални кооперативни активности во Р. Македонија фокусирани на:

- ❖ Одржлив економски раст и
- ❖ Демократизација и граѓанско општество.

ГИЗ РЕД Програмата во Македонија вклучува и Програма за регионален и локален економски развој преку која на регионалните структури им овозможува да планираат, имплементираат и менаџираат комплексни регионални мерки, како и мерки со среднорочно и долгорочно ЕУ финансирање на транспарентен и ефикасен начин.

Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија (УСАИД)

(www.usaid.gov)

Агенцијата за меѓународен развој на САД во Р. Македонија има повеќе програми и мерки, од кои најголемо значење за малите и средните компании има Програмата за економски раст, која се фокусира на подобрување на бизнис опкружувањето и зголемување на конкуритивноста на малите и средните компании во секторите со потенцијал за раст и креирање работни места. Оваа програма вклучува:

- Микро претпријатија и приватен сектор,
- Земјоделски пазари и трговија,
- Развојни кредити и пристапи до финансии и
- Економски политики.

Швајцарска агенција за развој и соработка (SDC) и Државен секретаријат за економски работи (SECO) (www.eda.admin.ch)

Швајцарска агенција за развој и соработка (SDC) и Државен секретаријат за економски работи (SECO) насочуваат средства со цел промовирање на конкурентноста и инклузивност на економијата и прилагодување на економскиот систем во една пазарна економија, кој создава работни места и раст. Мерките и програмите кои се достапни во Р. Македонија имаа за цел зајакнување на конкурентноста на приватниот сектор преку подобрување на финансирањето и клучните бизнис вештини, како и овозможување на системски промени во одредени сектори преку програмите:

- ❖ Добро владеење, полови и трансферзални теми и
- ❖ Регионална соработка.

Амбасада на Кралството Холандија во Македонија (www.balkanbusiness.nl)

Амбасада на Кралството Холандија во Македонија ги става на располагање следниве програми:

- ❖ Програма за субвенционирање за стекнување знаења, изработка на физибилити студии и практични вештини;
- ❖ Менаџмент Тренинг Програма на Холандија;
- ❖ Холандски фонд за добар раст.

ЕУ фондови

ЕУ фондовите кои им се на располагање на компаниите во Вардарскиот плански регион овозможуваат континуирана поддршка на развојот на македонската економија и на самите компании. ЕУ фондовите вклучуваат: Програми на заедниците, Регионални програми за Југоисточна Европа и Национални програми - ИПА фондови. ЕУ фондовите во кои компаниите можат да аплицираат за добивање финансиски и нефинансиски услуги ги вклучуваат следните програми:

- ❖ ХОРИЗОНТ 2020 (www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020/)
Програма за истражувања и иновации чија основна цел е да се поттикне соработката помеѓу компаниите и истражувачките институции со цел создавање конкурентни производи и конкурентни иновативни МСП. Програмата Хоризонт 2020 се однесува за периодот 2014-2020, има буџет од 79,4 милијарди евра и цели кон истражувања и иновации во индустријата и општеството.

❖ КОСМЕ (www.ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/)

Косме е Програма за конкурентност и иновативност на ЕУ (2014-2020) и претставува компатибилна програма за компаниите (со финансиските инструменти и МСП инструментот). Главни цели на програмата се:

- Пристап до финансии за МСП,
- Нови услуги за МСП,
- Претприемничка култура,
- Одржлива конкурентност на ЕУ бизнисот,
- Интернационализација на МСП и подобрување на пристапот на ЕУ пазари.

❖ ПРОГРЕС + (www.ec.europa.eu/)

ПРОГРЕС + е програма за вработување и создавање квалификуван кадар, програма која на малите и средните претпријатија им овозможува можност за градење на капацитетите на вработените.

❖ Лајф + (www.ec.europa.eu/environment/life/funding/lifeplus)

Лајф + е програма за заштита на животната средина. Главен таргет на оваа програма се компании кои превземаат мерки за заштита на животната средина.

Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија (АППРМ)
(www.apprm.gov.mk)

Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија, основана декември 2003 година, претставува централна државна институција за поддршка на претприемништвото и развојот на малото стопанство во Република Македонија.

Мисија на АППРМ е изградба на поволно економско опкружување и законска регулатива, како и создавање и развој на институционална инфраструктура за поддршка и развој на претприемништвото и конкурентноста во малото стопанство. АППРМ се стреми кон спроведување и координација на државната и меѓународната поддршка за микро, малите и средни бизниси и промоција на претприемништвото преку нефинансиски и финансиски форми на поддршка. Финансиските форми на поддршка на претприемништвото и малото стопанство на АППРМ се во форма на:

- Кофинансирање договорени проекти за потребите на Агенцијата кои се спроведуваат преку институционалната инфраструктура на претприемачки центри;
- Кофинансирање развојни проекти во соработка со домашни и странски инвеститори и донатори;
- Кофинансирање последипломски студии од областа на претприемништвото.

Агенција за промоција и поддршка на туризмот - АППТ

(www.tourismmacedonia.gov.mk)

Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот е владина организација чија основна функција е промоција на туристичките ресурси и капацитети на Република Македонија на меѓународно ниво. Со основна цел привлекување туристи во Р. Македонија како уникатна туристичка дестинација, агенцијата има започнато со проекти и кампањи финансирани од Владата на Р. Македонија. Главни надлежностите на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот поврзани со работењето на мали и средни претпријатија од областа на туризмот се:

- ✧ Активно унапредување и промоција на туризмот и професионално презентирање на сите сегменти и региони од туристичката понуда, како и изготвување на анализа за потенцијалите на домашниот и странскиот туристички пазар;
- ✧ Подготвување и реализација на програмата и обезбедување информативен пропаганден материјал за промоција и поддршка на туристичките вредности;
- ✧ Формирање и развивање единствен туристичко-информативен систем и негово поврзување со други информативни системи;
- ✧ Активно промовирање на вкупниот туристички потенцијал на Република Македонија во земјата и во странство и соработување со светски познати туроператори за привлекување на што поголем број туристи;
- ✧ Поттикнување и координирање на сите туристички организации, комори, асоцијации, здруженија и МСП од областа на туризмот и угостителството со цел унапредување и промоција на туризмот;
- ✧ Иницирање и насочување меѓуопштинска, регионална и меѓународна соработка за промоција на туризмот;
- ✧ Учествува во привлекување инвестиции во туризмот во Р. Македонија.

Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој АФПЗРР (www.ipardpa.gov.mk)

Со цел поуспешна реализација на мерките на земјоделската политика и политиката на руралниот развој во Република Македонија, на 11 јуни 2007 година, Собранието на Република Македонија го усвои Законот за основање Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој. Со тоа се овозможува ефикасно управување со финансиските средства, како од Буџетот на Република Македонија, така и со

средствата од претпристапната помош на Европската унија наменети за руралниот развој.

Агенцијата во рамките на своите активности ги врши следниве работи:

- Прием, евиденција и обработка на барања за финансиска поддршка;
- Одобрување на исплата на средства;
- Организирање на финансиски и сметководствени работи;
- Внатрешна ревизија;
- Организирање, спроведување и координирање на административни и технички контроли и контролите на лице-место;
- Прибирање и обработка на податоци;
- Водење бази на податоци и регистри;
- Подготовка на извештаи и анализи.

За вршење на работите, Агенцијата ги спроведува следните постапки:

- Објавување огласи и критериуми за доделување на финансиска поддршка;
- Одобрување финансиски средства во согласност со критериумите;
- Склучување договори за финансиска поддршка со корисниците;
- Вршење исплати;
- Вршење контрола на терен пред и по одобрување на барањето;
- Одобрување на прифатливите финансиски расходи на барателите пред исплата на финансиските средства;
- Следење на реализација на проекти;
- Водење постапки против корисници кои ги искористиле финансиските средства спротивно на договорот.

Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој овозможува ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Р. Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на ЕУ наменети за руралниот развој.

АФПЗРР ги вклучува следните сектори кои се директно поврзани со претпристапната помош на Европската унија за рурален развој:

- Сектор за внатрешна ревизија;
- Секторот за одобрување на плаќања;
- Сектор за контрола;
- Сектор за финансиски прашања и
- Сектор за општи и правни работи.

Надлежности на Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој вклучуваат:

- ✧ Извршување на мерките за директните плаќања во земјоделството;
- ✧ Интервенции на пазарот на земјоделски производи;

- ✧ Имплементација на производните квоти;
- ✧ Извршување на мерките за рурален развој;
- ✧ Реализација на средствата од претпристапната помош на Европската унија за рурален развој;
- ✧ Спроведување на мерките на државна помош во земјоделството.

Агенцијата е директно одговорна за ИПАРД фондовите кои задолжително се трошат по утврдените мерки во ИПАРД Програмата и тоа за:

- **Мерка 101** - Инвестиции во земјоделските стопанства за нивно реструктурирање и надградба до стандардите на Европската унија. Овде приоритетни сектори се:

- Лозарство, овоштарство, градинарство,
- Одгледување млечен добиток за примарно производство на млеко и
- Одгледување добиток и живина за тов за производство на месо.

За оваа мерка прифатливи се следниве проекти:

1011 Лозови насади

10111 Обновување и модернизација на постоечки лозови насади

1012 Овошни насади

10121 Обновување и модернизација на постоечки овошни насади

1013 Производство на зеленчук

10131 Изградба/реконструкција и модернизација на пластеници и стакленици

10132 Модернизација на производство на зеленчук на отворено

1014 Одгледување на животни за производство на млеко

10141 Изградба/обновување на објекти за одгледување на молзни крави, овци и кози

1015 Одгледување на животни за производство на месо

10151 Изградба/обновување на објекти за одгледување на свињи

10152 Воспоставување на нови живинарски капацитети на земјоделски стопанства за одгледување на бројлери и модернизација на постоечките

- **Мерка 103** - Инвестиции во преработката и пласман на земјоделски и земјоделско-прехранбени производи за нивно реструктурирање и надградба до стандардите на Европската унија. Приоритетни сектори:

- Производство на вино,
- Преработка на овошје и зеленчук,
- Преработка на млеко и млечни производи и
- Производи од месо.

За оваа мерка прифатливи се следниве проекти:

1031 Производство на вино

10311 Подобрување на квалитетот на виното

1032 Преработка на овошје и зеленчук

10321 Воспоставување и модернизирање на откупни центри за овошје и зеленчук

10322 Модернизирање на производствените технологии во капацитетите за преработка на овошје и зеленчук

1033 Преработка на млеко и млечни производи

10331 Воспоставување и модернизација на собирни центри за млеко

10332 Инвестиции за модернизација и технолошко осовременување на капацитетите за преработка на млечни производи

1034 Производи од месо

10341 Воспоставување на кланични капацитети за живина

10342 Модернизација и технолошко осовременување на постоечките линии на кланици за говеда, свињи, овци и живина

10343 Инвестиции за реструктурирање на производните капацитети за преработка на месо

- **Мерка 302** - Инвестиции за диверзификација и развој на руралните економски активности:

- Поддршка на микро претпријатијата во руралните области,
- Промовирање на активности од рурален туризам.

За оваа мерка прифатливи се следниве проекти:

3021 Инвестиции за воспоставување и подобрување на не земјоделски производствени активности во рурални средини

30211 Создавање на мали капацитети за производство на храна

30212 Создавање на активности за непрехрамбени активности

30212 Воспоставување и модернизирање на откупни центри за шумски производи

30215 Поддршка за услужни дејности во рурални средини (неземјоделски услуги)

30221 Воведување алтернативни системи за земјоделско производство

30231 Инвестиции за воспоставување на машински прстени

30232 Воспоставување и унапредување на приватните ветеринарни услуги

30241 Изградба/реконструкција и модернизирање на капацитетите за сместување на отворено.

Европска банка за обнова и развој (www.sep.gov.mk)

Пристапот на ЕБОР во решавање на сложените транзициски предизвици се заснова на стратегии, политики и процедури. Разликата помеѓу земјите од регионот во кои работи Банката е голема, па таа ги приспособува своите производи и се насочува секторски за да ги задоволи конкретните пазарни потреби на секоја земја. Се развиваат и следат стратегии за земјите, поединечно за секоја од 27^{те} земји во којашто работи. Исто така, Банката има и секторски политики во кои формално се утврдува стратегијата за следниве сектори: земјоделство; енергетика; општинска инфраструктура и животна средина; природни ресурси; сопственост; шпедиција; транспорт; телекомуникации, информатика и јавни гласила.

Финансирањето проекти е основна дејност на ЕБОР. Банката обезбедува финансирање со заеми и акционерски капитал, гаранции, лизинг, поддршка на трговија како и финансирање на професионален развој преку програми за поддршка. Конкретните решенијата се креираат според потребите на клиентот и на проектот, како и според специфичната состојба во земјата, регионот и секторот. Досега, ЕБОР има доделено повеќе од 22,7 милијарди евра за проекти во приватниот и во државниот сектор.

Големите проекти на Банката се движат од 5 милиони евра до 250 милиони евра (повеќе од 20 милијарди евра се обезбедени за над 800 големи проекти). Овие проекти треба да ги исполнуваат основните услови, како што се: да бидат профитабилни и да се од значење за локалната економија, да ги задоволуваат стандардите за заштита на животната средина, да бидат дополнително финансирани од спонзори и од други ко-финансиери.

Малите проекти речиси секогаш се финансирани преку финансиски посредници како што се комерцијалните банки, банките за микробизниси, капиталните фондови и институциите што работат со лизинг, на тој начин обезбедувајќи им на претприемачите и на малите фирми поголем пристап до финансиски средства.

Програмата за олеснување на трговијата обезбедува кредитни олеснувања во форма на гаранции од ЕБОР издадени во корист на меѓународни комерцијални банки. Банката, исто така, обезбедува директно финансирање на банките во регионот, со цел понатамошно позајмување на локалните компании за трговски активности. ЕБОР е активна со следните програми за поддршка на развојот на деловните активности на МСП:

- ❖ Програма за управување со организациски промени – ТАМ [се разменува менаџерски практични знаења (know-how) и се развиваат деловни способности];
- ❖ Програма за деловни советодавни услуги - БАС (се развива професионалниот капацитет на локалните консултанти кои ќе им обезбедуваат на МСП стручни совети за деловното извршување);
- ❖ Заеднички Виенски институт (спроведува семинари за менаџери во претпријатија, претприемачи и владини службеници).

Македонска банка за поддршка на развојот (www.mbdp.com.mk)

Македонска банка за поддршка на развојот е развојна и извозна банка чија стратешка цел е да го поддржува и поттикнува развојот на Македонското стопанство преку кредитирање на мали и средни претпријатија и извозни компании. Македонската банка

за поддршка на развојот ги нуди следните финансиски производи на малите и средните претпријатија:

КРЕДИТИРАЊЕ:

- **Кредит за поддршка на извозот** - обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз и обртни средства за премостување на периодот од направениот извоз до наплатата на средствата од странскиот купувач;
- **Кредит за мали и средни претпријатија** - трајни обртни средства и инвестиции од различни извори: ИКЛ-револвинг, МБПР, ЕИБ, ЕИБ-револвинг;
- **Кредит за поддршка на земјоделството и агроиндустријата** - примарно производство, преработка и извоз - преку комерцијалните банки или директно преку МБПР;
- **Кредит за микро компании** - микро и мали трговски друштва, индивидуални претприемачи, занаетчиски дуќани, приватни трговци, тезги на пазар и други микро и мали стопански субјекти;
- **Кредит за енергетика** - енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија;
- **Кредит за намалување на невработеноста** - создавање и одржување на работни места и самовработување со кредитирање;
- **Кредит со гарантна шема** - микро, мали и средни трговски друштва кои немаат доволно обезбедување при аплицирање кај деловните банки;
- **Кредит за сместувачки капацитети** - инвестиции за микро, мали и средни претпријатија со седиште во Р. Македонија за купување, изградба и адаптација на мали сместувачки капацитети до 70 легла, со стандард не поголем од три ѕвезди;
- **Кредит за старечки домови и градинки** - микро, мали и средни претпријатија со седиште во Р. Македонија за изградба и опремување на установи за стари лица и детски градинки;
- **Кредит за општините во Р. Македонија** за реализација на проекти од ИПА компонента за прекугранична соработка.

КРЕДИТНО ОСИГУРУВАЊЕ на:

- Домашни побарувања (пред и по испорака);
- Извозни побарувања (пред и по испорака);
- Од комерцијални и политички ризици.

ФАКТОРИНГ (финансиска активност со која една фирма ги продава своите побарувања од купувачите на финансиски посредник - фактор (банка, финансиско друштво итн.) по намалена (дисконтирана) вредност, а потоа факторот ги наплатува побарувањата од должниците).

Македонска развојна фондација за претпријатија (www.mrfp.org.mk)

Македонската развојна фондација за претпријатијата делува на територијата на Република Македонија. Директни клиенти на Македонска развојна фондација за претпријатијата се акредитираните посредници вклучени во испорака на финансиски услуги, како и организации на претприемачи со кои развива партнерства за промоција на претприемништво, а полето на делување опфаќа:

- подобрување на пристап до финансиски услуги,
- промоција на претприемништвото,
- иновации во компаниите.

Министерство за финансии - Сектор за централно финансирање и склучување договори (www.finance.gov.mk)

Секторот за централно финансирање и склучување договори (ЦФЦД) во рамките на Министерството за финансии на Република Македонија е надлежен за стабилно финансиско управување на сите проекти кои се финансираат од страна на ИПА компонентите, при што, за приватниот сектор од Вардарскиот плански регион најважна е ИПА Компонента IV – Развој на човечки ресурси.

ЦФЦД претставува водечко тело во рамките на оперативните структури за ИПА Компонентите I, III и IV, како и надлежен орган кој врши склучување договори и кој е единствено одговорен за спроведување на тендерските постапки и плаќања поврзани со проекти финансирани од ЕУ. ЦФЦД ја надгледува реализацијата на проектите, а ПАО/ХОС ја задржува целосната одговорност за реализација на истите и обезбедува ефективно надгледување за соодветна реализација на задачите делегирани од страна на СПО/ИПА координаторите.

Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР) (www.fitr.mk)

Фондот за иновации и технолошки развој ги поттикнува иновациите преку обезбедување на дополнителни извори за финансирање на иновациите со помош на следните инструменти:

- ❖ **Кофинансирани грантови за старт-ап, спин-оф трговски друштва и иновации** - инструмент наменет за финансирање на новоосновани микро и мали и средни компании, регистрирани во Република Македонија, со цел поттикнување на иновативноста кај компаниите, имплементирање на иновативни решенија и поддршка на компании кои имаат висок потенцијал за раст, како и пренесување на резултатите од научните истражувања во апликативни, односно комерцијални активности преку формирање на спин-оф компании.

- ❖ **Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации и кофинансирани грантови за трансфер на технологии** - обезбедува финансирање до максимум 85% од вкупниот буџет за проектот, до максимален износ од 30.000 евра.
- ❖ **Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации** - инструмент наменет за микро, мали и средни претпријатија што сакаат да развијат иновативен производ или процес, сами или во соработка со друга компанија или установата која врши високообразовна, односно научно-истражувачка дејност. Инструментот е наменет за мали и средни претпријатија регистрирани во Република Македонија со цел да се реализираат и имплементираат иновативни решенија, иновативни процеси и да се воведат иновацијата во компаниите, вклучувајќи поддршка за компании со висок потенцијал за раст.
- ❖ **Кофинансирани грантови за трансфер на технологии** - инструмент кој има за цел да ја поттикне имплементацијата на нови иновативни и подобрени технологии, практични знаења (know-how) и технолошки процеси. Со овој инструмент се очекува да се постигне долгорочен позитивен придонес за развојот на националната економија, подобрување на конкурентноста преку технолошки и оперативни унапредувања и обезбедување нови работни места. Инструментот е наменет за финансирање на програми за воведување на иновативни и напредни технологии во малите и средни претпријатија основани во Република Македонија. Програмите за трансфер на технологии се фокусирани намагање на МСП да ја подобрат нивната продуктивност, да ги зголемат стандардите за квалитет и да воведат процеси за развој на нови производи.
- ❖ **Техничка помош преку деловно-технолошки акцелератори** - фондот преку техничка помош ќе го поддржи формирањето на деловно-технолошки акцелератори - субјекти за давање инфраструктурна поддршка на иновациската дејност според Законот за иновациска дејност, со цел акцелерација на претприемништвото преку поддршка на физички лица кои сакаат да основаат трговско друштво, како и веќе основани компании во нивната почетна фаза (кои постојат максимум шест години) преку обезбедување на едукативна, логистичка и финансиска помош.

Сумираната листа на потенцијални извори на финансирање на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион е дадена во табелата на следната страна:

* Забелешка: Нотираните информации за организациите и институциите кои нудат поддршка на приватниот сектор од Вардарскиот плански регион и Р. Македонија се официјални информации објавени од страна на секоја организација поединечно, заклучно со 31.12.2015 година.

Извори на финансирање на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион		
Национални програми за поддршка на мали и средни претпријатија		
1.	✓ Програма за финансиска поддршка на руралниот развој на Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој на Р. Македонија ✓ Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Министерството за економија ✓ Програма за промоција и поддршка на туризмот на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот	
Комерцијални банки		
2.	✓ <i>Алфа банка А.Д. Скопје</i>	ул. Даме Груев 1, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3251 900 / 02 3251 911 contact@alphabank.com.mk www.alphabank.com.mk
	✓ <i>Еуростандард банка А.Д. Скопје</i>	ул. Никола Кљусев 6, Мал Ринг, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 428 / 02 3249 477 www.eurostandard.com.mk
	✓ <i>Комерцијална банка А.Д. Скопје</i>	ул. Орце Николов 3, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3168 168 contact@kb.com.mk www.kb.com.mk
	✓ <i>НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје</i>	ул. Мајка Тереза 1, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 15 600 / 02 3105 681 info@nlbtb.mk www.nlbtb.com.mk
	✓ <i>Охридска банка А.Д. Скопје</i>	ул. Орце Николов 54, 1000 Скопје Тел / Факс: 2 3167 600 / 02 3117 164 obinfo@ob.com.mk www.ohridskabanka.mk
	✓ <i>ПроКредит банка А.Д. Скопје</i>	ул. Јане Сандански 109а, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3219 900 / 02 3219 901 info@procreditbank.com.mk www.procreditbank.com.mk
	✓ <i>Стопанска банка А.Д. Скопје</i>	ул. 11 Октомври, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3295 295 / 02 3114 503 sbank@stb.com.mk www.stb.com.mk
	✓ <i>Стопанска банка А.Д. Битола</i>	ул. Добриное Радосављевиќ 21, 7000 Битола Тел / Факс: 047 207 500 / 047 207 515 www.stbbt.com.mk
	✓ <i>ТТК банка А.Д. Скопје</i>	ул. Народен Фронт 19А, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3236 400 ttk@ttk.com.mk www.ttk.com.mk
	✓ <i>Уни банка А.Д. Скопје</i>	ул. Максим Горки 6, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3111 111 / 02 3224 162 www.unibank.com.mk
	✓ <i>Халк банка А.Д. Скопје</i>	ул. Св. Кирил и Методиј 54, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3240 800 halkbank@halkbank.mk www.halkbank.mk
	✓ <i>Централна кооперативна банка А.Д. Скопје</i>	Ул. 1732 бр.2, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 300 info@ccbank.mk www.ccbank.mk
	✓ <i>Шпаркасе банка А.Д. Скопје</i>	ул. Македонија бр. 9-11, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3200 500 / 02 3200 515 contact@sparkasse.mk www.sparkasse.mk

Меѓународни донаторски организации		
3.	✓ Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	ул. Јордан Х.К. Џинот бр. 23, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3249 500 / 02 3249 505 registry.mk@undp.org www.mk.undp.org
	✓ Германска агенција за интернационална соработка - Програма за регионален економски развој во Р. Македонија (ГИЗ РЕД)	ул. Антоние Грубикиќ бр. 5, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3103 560/ 02 3103 587 giz-mazedonien@giz.de www.giz.de/en/
	✓ Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија - (УСАИД)	ул. Самоилова бр. 21, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3102 000 / 02 3102 499 jrobinson@usaid.gov www.usaid.gov
	✓ Швајцарска агенција за развој и соработка (SDC) и Државен секретаријат за Економски работи (SECO)	ул. Максим Горки бр. 19, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3103 340 / 02 3103 341 skopje@sdcc.net www.eda.admin.ch/macedonia
	✓ Амбасада на Кралството Холандија во Македонија	ул. Аминта III бр. 69-71, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3109 250 sko@minbuza.nl www.balkanbusiness.nl
ЕУ фондови		
4.	✓ ХОРИЗОНТ 2020 ✓ КОСМЕ ✓ ПРОГРЕС + ✓ Лајф +	
Извори на финансирање на приватниот сектор на национално ниво		
5.	Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија (АППРМ)	ул. Кеј Димитар Влахов, бр. 4, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3120 132/ 02 3135 494 apprm@apprm.gov.mk www.apprm.gov.mk
6.	Агенција за промоција и поддршка на туризмот (АППТ)	ул. Дебарца бр. 2, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3223 101 info@tourismmacedonia.gov.mk www.tourismmacedonia.gov.mk
7.	Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој	ул. 3-та Македонска бригада бр 20, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3097 450 / 02 3097 454 ipardpa.info@ipardpa.gov.mk www.ipardpa.gov.mk
8.	Европска банка за обнова и развој (ЕБОР)	ул. Филип Втори Македонски бр. 3, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3297 800 / 02 3231 238 www.ebrd.com
9.	Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)	ул. Димитрие Чуповски бр. 26, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3115 844 / 02 3239 688 info@mbdp.com.mk www.mbdp.com.mk
10.	Министерство за финансии - Сектор за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД)	ул. Даме Груев бр. 12, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3255 723 cfcd@finance.gov.mk www.cfcd.finance.gov.mk
11.	Македонска развојна фондација за претпријатија	ул. Никола Парапунов бр. 41 А, 1060 Скопје Тел / Факс: 02 3088 988 / 02 3088 989 mrfp@mrfp.mk www.mrfp.mk
12.	Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)	Бул.Гоце Делчев 66, 1000 Скопје Тел / Факс: 02 3145 258 info@fitr.mk www.fitr.mk

Табела 17: Извори на финансирање за приватниот сектор во Вардарскиот плански регион

ОЧЕКУВАЊА И ПОТРЕБИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Утврдувањето на потребите и очекувањата на приватниот сектор од Вардарскиот плански регион се клучни во планирањето на активностите на Центарот за развој и регионалниот Бизнис Центар при ЦРВПР.

Спроведеното истражување даде информации за потребите на приватниот сектор од обуки, тренинзи, информации, финансии, степенот на иновативност во регионот и насоки за негово подигнување, потребата од вмрежување и промоција на производите, услугите и бизнисите, како и увид во она што до сега давало позитивни резултати при поттикнувањето на претприемништвото и основањето бизниси.

Истражувањето е спроведено во периодот ноември - декември 2015 година. Контактирани се компании по случаен избор, а одговорите се добиени од основачите/сопствениците на тие бизниси или назначени одговорни лица во компаниите.

При формирањето на примерокот се водевме од официјалните податоци на Државниот Завод за статистика на Р. Македонија за 2014 година. Согласно тие податоци, во Вардарскиот плански регион во 2014 година се регистрирани 5.440 активни деловни субјекти од кои:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании од ВПР по дејност
Трговија на големо и трговија на мало	1.889
Стручни, научни и технички дејности (Правни, сметководствени и управувачки дејности, Архитектонски дејности и инженерство, Научно истражување и развој и сл.)	349
Преработувачка индустрија	566
Транспорт и складирање	659
Агробизнис	730
Градежништво	188
Угостителство (Објекти за сместување и сервисни дејности со храна)	276
Дејности на здравствена и социјална заштита	249
Информации и комуникации	52
Уметност, забава и рекреација	66
Други услужни дејности	416
ВКУПНО	5.440

Табела 18: Компаниите од Вардарскиот плански регион според дејноста на работење

Вториот фактор кој беше земен во предвид при формирањето на примерокот беше големината на деловните субјекти од ВПР, при што се доби следната дистрибуција:

Големина на деловен субјект	Број на компании од ВПР по големина
Микро компании (0-9 вработени)	3.943
Мали компании (10-49 вработени)	1.415
Средни компании (50-249 вработени)	60
Големи компании (250+ вработени)	22
ВКУПНО	5.440

Табела 19: Компании од Вардарскиот плански регион според големината

Согласно квотите дефинирани во проектната задача од тендерската документација во испитувањето се вклучија 70 компании од Вардарскиот плански регион и тоа:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето
Трговија на големо и трговија на мало	25
Стручни, научни и технички дејности (Правни, сметководствени и управувачки дејности, Архитектонски дејности и инженерство, Научно истражување и развој и сл.)	4
Преработувачка индустрија	7
Транспорт и складирање	8
Агробизниси	9
Градежништво	2
Угостителство (Објекти за сместување и сервисни дејности со храна)	4
Дејности на здравствена и социјална заштита	4
Информации и комуникации	1
Уметност, забава и рекреација	1
Други услужни дејности	5
ВКУПНО	70

Табела 20: Дистрибуција на компаниите од Вардарскиот плански регион вклучени во истражувањето според дејноста на работење

Големина на деловен субјект	Број на компании од ВПР вклучени во истражувањето
Микро компании (0-9 вработени)	50
Мали компании (10-49 вработени)	18
Средни компании (50-249 вработени)	2
ВКУПНО	70

Табела 21: Број на компании од Вардарскиот плански регион вклучени во истражувањето според големината

Испитаниците одговараа на однапред подготвен прашалник кој ги опфати следниве аспекти од водењето бизнис: деловна клима во регионот, причините и перцепциите за водење бизнис во регионот, полето на делување на компаниите, предизвиците и проблемите при водењето бизнис, идни планови за компаниите, пристапот и потребата од финансиска и нефинансиска помош за водење бизнис и предлози за субвенции.

Од испитаниците ги добивме следниве информации и одговори:

➡ Од компаниите кои учествуваа во истражувањето, 28,6% членуваат во некое национално професионално здружение или организација за поддршка на бизнис секторот. Како организации во кои членуваат, ги издвоија: Сојуз на стопански комори, Стопанска комора на РМ, Здружение на земјоделци, ЗГ Доблест, Стопанска комора на РМ, Здружение за автошоколи на РМ, Здружение на млинско пекарска индустрија, ЗАМП/ХОТАМ, Здружение на производители на млечни производи, Здружение на приватни лекари, Здружение на хотелиерство, Комора на овластени архитекти и овластени инженери на РМ. Како здруженија со регионален карактер на делување се издвоија ЗГ Доблест, ЗУРЗ Агроник, Свети Николе, Занаетчиска комора-Велес и Занаетчиска комора-Штип која го покрива и Свети Николе.

Тоа остава простор за промоција на здружувањето и членувањето во здруженија/организации/кластери кои ќе работат во насока на застапување на правата на компаниите, како и артикулација на нивните ставови пред творците на закони и регулативи.

➡ Од испитаните компании, само една работи исклучиво на странски пазар. Останатите увезуваат и извезуваат, и тоа најмногу од Балканските земји и земјите од ЕУ. Потенцијална услуга која може да ја понуди Регионалниот Бизнис Центар е запознавање со условите за извоз на останатите пазари: рускиот пазар, Азија (Турција, Кина и останати азиски земји), Африка, САД, Канада, јужно американските земји, Австралија и Нов Зеланд.

➡ Перцепцијата кај анкетираните одговорни лица во компаниите од ВПР во однос на причините за започнување сопствен бизнис е следнава: 65% од испитаните сметаат дека основањето компанија е со цел обезбедување работни места за себе и семејството, додека само 23,8% сметаат дека компанија се основа како резултат на поседување претприемачки способности и претприемачки начин на размислување. Ова го потврдува согледувањето дека во ВПР, како и на ниво на Р.Македонија, претежно се отвора бизнис од потреба, а не како резултат на согледување добри можности на пазарот. Тоа со себе повлекува скромни иновативни активности и занимавање со дејности кои се покажале како доходовни и се слични меѓу себе (трговија, угостителство). Како одговор на ваквата состојба, Регионалниот Бизнис Центар може да работи на развивање на свесноста за потенцијалите на регионот и запознавање со иноватори (физички лица и компании) кои доаѓаат од региони со слични специфики како тие на Вардарскиот плански регион.

➡ Испитаниците согледале дека најголем придонес во започнувањето сопствен бизнис имаат грантовите за самовработување, а потоа промотивните кампањи за претприемништво, кредитите за самовработување и обуките за основање и водење бизнис. Согласно ова, како мерка која би требало да го зголеми бројот на бизниси во регионот е обезбедувањето почетни средства, опрема и материјали за лицата кои би сакале да се самовработат.

График 1: Причини за започнување сопствен бизнис во Вардарскиот плански регион

➡ Како најзначајна пречка за одржлив развој на бизнисот во Вардарскиот плански регион претставниците на приватниот сектор го посочуваат недостигот на капитал, а веднаш зад него е преголема регулатива во приватниот сектор. Како мерки со кои би се подобрила ситуацијата можеме да ги предложиме

запознавањето со продуктите на комерцијалните банки, на Фондот за иновации и информативни средба за алтернативни начини на финансирање на бизнис секторот.

График 2: Пречки за одржлив развој на бизнисот во Вардарскиот плански регион

- ➡ 57,1% од испитаните компании се со мислење дека двигател на развојот на приватниот сектор е зголемената побарувачка на домашни производи. Регионалниот Бизнис Центар при ЦРВПР може да понуди мерки за промоција и едукација на населението за купување на производи со потекло до Вардарскиот плански регион.
- ➡ Анкетираните компании сметаат дека располагаат со доволен капацитетите на производство, дека имаат пристап до квалитетни репроматеријали, добар однос со добавувачите и солидно развиена дистрибутивна мрежа. 40 испитаници сметаат дека готовинскиот тек и изворите на финансирање имаат надпросечно влијание врз растот и развојот на бизнисите, додека пак 36 испитаници сметаат дека достапноста до знаење и информации има влијание врз развојот на бизнисите. Регионалниот Бизнис Центар може да одговори на ова со организација на настани со цел информирање за воведени новини и запознавање со тековни промени и дополнувања на теми и области кои ја засегаат бизнис заедницата.
- ➡ Најголемите законски пречки и ризици кои ги засегаат бизнисите во регионот според испитаниците се: непостоење на регулирани правила на игра кои ќе ја спречат нелојална конкуренција, преголеми трошоци регулирани со закони и правилници, корупција и неспроведување на законски регулативи, рекет, недоволно субвенционирање на веќе постоечки фирми, неконструктивни одлуки на владата за извоз на Косово, новите закони за безбедност и заштита при

работа, преголема заштита на работниците во Законот за работни односи, строги казнени политики, нелојална конкуренција, преголем инспекциски надзор со големи казни, сложени процедури за вадење ЦЕМТ дозволи.

↪ 32,8% од испитаните компании последниве 12 месеци побарале совет или информации за теми кои се рефлектираат на нивниот бизнис. Најмногу имале потреба од информации поврзани со закон за вработување/отпуштање, растење на бизнисот и даноци, осигурувања и наплати. Како одговор на ова, Регионалниот Бизнис Центар би можел да организира советодавни и информативно средби на овие и слични теми на полугодишно и годишно ниво.

График 3: Теми за кои компаниите од регионот имале потреба од информации

↪ Компаниите преферираат информациите да ги добиваат на мејл. Зависно од природата на информациите содржани во мејл пораката, истата сакаат да биде проследена со телефонски повик. Доколку станува збор за покани за настан, сметаат дека практично е покрај мејл поканата и телефонскиот разговор, неколку часови пред настанот да добијат и СМС нотификација.

Сакаат поважните информации поврзани најчесто со правната рамка за водење бизнис релевантна за нивната дејност, како и различните грантови и достапна поддршка, да ја добијат во директни средби.

Повеќето одговорни лица на компаниите се презафаени и помалку време поминуваат на интернет, па објавувањето на информации на веб страни ја намалува можноста истата да добие висок степен на прегледи, но затоа пратените

линкови од објавите на мејл преку текст или електронски билтен ќе им го олесни прегледот и ќе го зголеми степенот на информираност.

- ➡ Од испитаните компании, 28,6% поминале формален тренинг последните 12 месеци. Компаниите кои не посетиле формален тренинг во изминатите 12 месеци како главни причини ги навеле пренафатеноста и ставот дека обуките не им биле приоритет во конкретниот период.
- ➡ 27,1% од испитаните фирми обезбедуваат тренинг за вработените во своите простории, а од посетените обуки за менаџментот предначат основни и напредни обуки на теми: Управување / Менаџмент вештини, Управување со производство, Маркетинг и Контрола на квалитет/ Меѓународни стандарди. Ова е предизвик со кој Регионалниот Бизнис Центар при ЦРВПР ќе се бори со цел побрзо да развие култура на доживотно учење меѓу вработените во приватниот сектор. Овој предизвик подразбира развивање на навика и позитивен став кон посетување на формални и неформални настани поврзани со работењето на компаниите, како и вложување во надградба на персоналот, без оглед за позицијата на вработените и типовите и видовите работни задачи кои ги имаат.
- ➡ Што се однесува до поддршката која приватниот сектор би ја добивал од организациите за негова поддршка, анкетираните компании изјавија дека би сакале да добијат: обуки за развој на менаџерски вештини, помош при дистрибуција на домашниот пазар и развој на пазарот, помош при извоз и влез на странски пазари, а потоа и помош и знаење за анализа на профитабилност, книговодство, развој на вештини за менаџирање на бренд, формирање на цени, помош во пристапот до квалитетни материјали за набавка, помош во обезбедување и креирање квалитетна работна сила, обуки за заштита и безбедност при транспорт.
- ➡ Компаниите од ВПР за годините што доаѓаат имаат позитивен став и планови во насока на раст и развој на бизнисот преку зголемување на бројот на вработени (40 компании), влез на нови пазари (17 компании), воведување нови производи и услуги (12 компании), 11 компании ќе се фокусираат на зголемување на вештините на вработените.

Во периодот на истражувањето компаниите имаа потреба од следниве информации од финансиска и нефинансиска природа:

График 4: Потреби од информации на компаниите од Вардарскиот плански регион

Инвестициите ќе ги прават со помош на заеми од банки (дури 32 компании планираат да позајмат средства кај комерцијалните банки), 15 планираат да инвестираат сопственички капитал, 14 да го реинвестираат профитот од изминативе години.

Доминира ставот дека треба да се субвенционира органското производство, производство на биогориво и користењето на обновливи извори на енергија во бизнис секторот во регионот.

Во истражувањето беа вклучени и 11 организации за поддршка на бизнис секторот кои имаат седиште во некоја од 9^{те} општини во Вардарскиот плански регион и своите услуги ги нудат на приватниот сектор од регионот. Овие организации нудат нефинансиски услуги во форма на обезбедување совети, информации, знаења, комуникација со експерти од различни области, организација на тренинзи, обуки, семинари, обезбедување на присуство на саеми и слични услуги. Повеќето од нив (8 организации) услугите ги даваат бесплатно.

Одговорните лица во 7 од 11 контактирани организации го делат мислењето дека во Вардарскиот плански регион се започнува бизнис со цел обезбедување семејна егзистенција и работни места за себе и членовите од семејството, на второ место како поттик ги наведуваат владините мерки за стимулирање на

претприемништвото и само-вработувањето, а најслаб мотив за отворање бизнис според нив е поседувањето на ресурси (објект/земјиште/машини и опрема) и неможност за вработување во постечка организација / компанија.

- ➡ Претставниците од овие организации како најчеста причина поради која ги контактира приватниот сектор го наведуваат проблемот со инспекциите и инспекциските надзори. Веднаш по ова следува проблемот со недостиг на финансии и тоа како резултат на нереализирана наплата и недостиг на обртни средства. Компаниите им се обраќаат и за помош со вработените и одредени административни процедури.
- ➡ Како фактор со најголемо влијание врз приватниот сектор во регионот, тие ја нотираат политичката и економска нестабилност. Понатаму следуваат климатски промени и природни непогоди, конкуренција која има ниски трошоци на производство, нестабилни цени на пазарот, протекционизам, трговски бариери и ограничен пристап до пазарот и недостаток на природни ресурси како земјиште, води и фосфати. Имајќи ги во предвид можностите и капацитетите со кои располагаат, тие би можеле да придонесат во зголемување на свесноста за климатски промени и природни непогоди, за развивање пристапи за заштита од климатски промени и природни непогоди.
- ➡ Што се однесува до комуникацијата со приватниот сектор - впечатоците и искуствата се поделени и дијаметрално спротивни - дел од организациите имаат конструктивна соработка со приватниот сектор базирана на доверба и почит, дел имаат впечаток дека компаниите се затворени за соработка. Најчесто комуникацијата ја остваруваат во директни средби, преку мејл и телефонски разговори.
- ➡ Компаниите и жителите на регионот од овие организации најчесто бараат информации за растење на бизнисот, специфични регулативи за дејноста на работење и започнување на бизнис.
- ➡ Малиот број на барања за помош и поддршка до нив го препишуваат на ниската информираност за постоечките организации за поддршка на бизнис секторот и поседување сопствено работно искуство.

Спроведените истражувања овозможија детална анализа на потребите на приватниот сектор и начините на комуникација на ЦРВПР со компаниите од различните општини во Вардарскиот плански регион. Деталната анализа по општини следува:

ОПШТИНА СВЕТИ НИКОЛЕ

Според податоците од Државниот завод за статистика на Р. Македонија во општина Свети Николе има вкупно 868 активни деловни субјекти. Најголемиот број од нив како претежна дејност на работење (според Национална Класификација на Дејности - НКД) ги имаат земјоделството, шумарството и рибарството. Всушност 45% од активните деловни субјекти (390 активни деловни субјекти) во општина Свети Николе за претежна дејност на работење имаат земјоделство, шумарство и рибарство. Следна дејност по застапеноста во општина Свети Николе е трговијата на големо и мало, дејности во кои работат 192 од активните деловни субјекти во Свети Николе што претставува 22% од вкупниот број на компании во општината. Останатите дејности имаат релативно помало процентуално учество во однос на наведените. Листата со бројот на активни деловни субјекти во општина Свети Николе според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Свети Николе
Земјоделство, шумарство и рибарство	390
Рударство и вадење на камен	0
Преработувачка индустрија	68
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	5
Градежништво	24
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	192
Транспорт и складирање	38
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	27
Информации и комуникации	7
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	1
Стручни, научни и технички дејности	45
Административни и помошни услужни дејности	2
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	3
Образование	13
Дејности на здравствена и социјална заштита	22
Уметност, забава и рекреација	6
Други услужни дејности	25
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	868

Табела 22: Број на активни деловни субјекти во општина Свети Николе според дејност на работење

Она што може да се забележи од оваа табела е дека во општина Свети Николе има релативни мал број на активни деловни субјекти од областа на информатичката и

компјутерската технологија (вкупно 7). Имајќи го предвид фактот дека општина Свети Николе има квалификуван кадар од оваа дејност потребно е да се превземат активности кои директно би биле насочени кон дипломираниот кадар од ИКТ и тоа активности кои ќе придонесат кон покренување на претприемничкиот дух на овие млади лица. Истото може да се напомене и за финансиските дејности, односно високо квалификуваниот кадар од оваа област. Во општина Свети Николе нема ниту една регистрирана компанија од финансиски дејноста поради што потребно е да се превземат активности во вид на обуки, работилници, менторство за високо квалификуваниот кадар од оваа дејност, активности кои ќе ги стимулираат и охрабрат овие лица да започнат сопствен бизнис.

Спроведеното истражување на приватниот сектор од општина Свети Николе покажа дека најзначајна пречка за одржлив развој на бизнисот (според сопствениците на бизниси од општината вклучени во истражувањето) во општината е недостигот на капитал. Дури 50% од испитаниците ја навеле оваа пречка како круцијална за одржлив развој на бизнисот во општината. Оттаму потребно е да се превземат низа на информативни активности (обуки, тренинзи, изготвување на неделни и месечни електронски билтени) кои ќе му овозможат на приватниот сектор од општината да дојде до информации за стекнување дополнителни финансиски средства за финансирање на бизнисот.

Како други пречки за бизнисот во општина Свети Николе, испитаниците ги наведоа и: преголемата регулатива во приватниот сектор, трошоците за работната сила, преголемите регулативи за меѓународните стандарди (ИСО, ХАСАП и сл.)

Во поглед на потребата од информации, сопствениците на бизниси во општина Свети Николе имаат најголема потреба од финансиски информации за грантови, субвенции атрактивни кредитни линии. Во поглед на потребата од обуки и тренинзи, компаниите ја истакнаа потребата од обуки и тренинзи од следните области:

- Продажба (18% од компаниите истакнаа потреба за ваков вид тренинг)
- Маркетинг (15%)
- Управување со производство (15%)
- Меѓународни стандарди (7%)

Во поглед на начинот на кој компаниите сакаат да добиваат информации за важни настани, програми, тренинзи, обуки, 31% од компаниите изјавија дека сакаат да добиваат вакви информации по електронски пат (е-мејл), додека пак по 21% од компаниите изјавија дека сакаат да добиваат вакви информации по пат на СМС пораки

и телефонски јавувања. Тоа значи дека Центарот за развој на Вардарски плански регион иницијалната комуникација со компаниите од општина Свети Николе треба да ја започнува по електронски пат со испраќање на електронска покана и информација за настан, програма, тренинг, обука. По ова, следен чекор треба да биде телефонско контактирање на компаниите кои добиле информација по електронски пат. За време на телефонското контактирање на компаниите, информацијата која Центарот сака да ја проследи до нив уште еднаш треба подетално да им ја објасни, за да во финалниот чекор од комуникацијата со приватниот сектор, одговорното лице за комуникација со компаниите им достави СМС пораки на компаниите кои одлучиле да присуствуваат на настанот. СМС пораката треба уште еднаш да содржи информации за настанот: датум, локација, точен термин во кој ќе се одржи настанот и секако тема на истиот.

ОПШТИНА КАВАДАРЦИ

Во општина Кавадарци, според податоците на Државниот завод за статистика на Р. Македонија, има вкупно 1.646 активни деловни субјекти. Во поглед на дејноста на работење 37% од вкупниот број активни деловни субјекти (612 компании) се занимаваат со трговија на големо и мало, 16% (или 262 компании) се од дејноста транспорт и складирање, додека пак 12% (201 компанија) се од преработувачката индустрија. Компаниите од останатите дејности на работење учествуваат со многу помали удел во вкупниот број активни деловни субјекти во оваа општина. Листата на активни деловни субјекти во општина Кавадарци според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Кавадарци
Земјоделство, шумарство и рибарство	83
Рударство и вадење на камен	6
Преработувачка индустрија	201
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	3
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	7
Градежништво	56
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	612
Транспорт и складирање	262
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	85
Информации и комуникации	19
Финансиски дејности и дејности на осигурување	3
Дејности во врска со недвижен имот	6
Стручни, научни и технички дејности	112
Административни и помошни услужни дејности	14
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	3
Образование	17
Дејности на здравствена и социјална заштита	77
Уметност, забава и рекреација	20
Други услужни дејности	60
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	1.646

Табела 23: Број на активни деловни субјекти во општина Кавадарци според дејност на работење

Во општина Кавадарци, слично како и во општина Свети Николе, има релативно мал број на активни деловни субјекти од областа на финансиската дејност. Во општина Кавадарци има само 6 компании регистрирано во областа на финансиската дејност и осигурувањето што претставува 0,3% од вкупниот број активни деловни субјекти во општината. Со цел да се надмине оваа состојба потребно е да се превземат активности

кои директно би биле насочени кон младите лица од оваа дејност, активности кои ќе придонесат кон покренување на претприемничкиот дух во општина Кавадарци.

Спроведеното истражување на приватниот сектор од општина Кавадарци покажа дека компаниите од оваа општина како најголема пречка за оддржлив развој на бизнисот во Вардарскиот плански регион и општина Кавадарци ги сметаат: преголема регулатива во приватниот сектор, протекционизмот, трговските бариери, ограничениот пристап до пазарот и недостигот на капитал. Имајќи го предвид фактот дека на регионално ниво малку може да се превземе во поглед на намалување на регулативите кои важат на национално ниво, активностите кои би помогнале на компаниите од општина Кавадарци треба да бидат насочени кон имплементација на информативни настани кои детално ќе им ги објаснат законските регулативи, начините како да ги задоволат поставените стандарди и како да се постават при контроли и инспекции. Овие работилници треба да понудат начини за лесна имплементација на регулативите кои претставуваат пречка во развојот на бизнисот во општината.

Најголемиот број на компании од општина Кавадарци имаат потреба од информации од нефинансиски карактер и тоа информации за: семинари, работилници и тренинзи кои се одржуваат, како и информации за вмрежување на компаниите и остварување на деловна соработка. Во поглед на потребата од различни видови обуки и тренинзи, компаниите од оваа општина изјавија дека најголема потреба имаат од тренинзи и обуки од областите на менаџмент вештини и меѓународни стандарди, како и обуки од специфични дејности како транспорт и шпедиција. Од ова произлегува потребата за организација и имплементација на тренинзи и работилници од областите на менаџерски / лидерски вештини и имплементација на меѓународни стандарди, потреба која Центарот за развој на Вардарски плански регион би можел да ја задоволи во периодот кој следува.

Во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат по електронски пат, односно на нивните е-мејл адреси. Тоа значи дека ЦРВПР при имплементацијата на вакви настани потребно е да изготви комплетни електронски документи (покана, агенда, пријавен лист) и истите на компаниите од општина Кавадарци да им ги достави на нивните е-мејл адреси.

ОПШТИНА ВЕЛЕС

Според податоците од Државниот завод за статистика на Р. Македонија во општина Велес има вкупно 1.766 активни деловни субјекти. Најголемиот број од нив, 691 компанија (39%) како претежна дејност на работење (според Националната класификација на дејности - НКД) имаат трговија на големо и мало. Следна дејност по застапеноста во оваа општина е преработувачката индустрија, дејност во кои работат 190 од активните деловни субјекти во Велес, што претставува 11% од вкупниот број на компании во општината. Во дејноста транспорт и складирање работат 9% од вкупниот број на компании, додека во дејноста стручни, научни и технички дејности се регистрирани 140 деловни субјекти или 8% од вкупниот број компании во општината. Останатите дејности имаат релативно помало процентуално учество во однос на наведените. Деталната листа на активни деловни субјекти во општина Велес според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Велес
Земјоделство, шумарство и рибарство	123
Рударство и вадење на камен	8
Преработувачка индустрија	190
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	8
Градежништво	66
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	691
Транспорт и складирање	164
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	95
Информации и комуникации	19
Финансиски дејности и дејности на осигурување	3
Дејности во врска со недвижен имот	8
Стручни, научни и технички дејности	140
Административни и помошни услужни дејности	25
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	4
Образование	25
Дејности на здравствена и социјална заштита	86
Уметност, забава и рекреација	24
Други услужни дејности	87
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	1.766

Табела 24: Број на активни деловни субјекти во општина Велес според дејност на работење

Слично како и претходните општини, и во општина Велес е незначителен бројот на компании од областите на информатичка и комуникациска технологија и финансиски

дејности и осигурување. Во општината само 1% од вкупниот број деловни субјекти се од овие 2 дејности (19 компании од областа на ИКТ, 3 компании од финансиски дејности) што значи потребно е превземање на активности (обуки, тренинзи, менторство) кои ќе го стимулираат високо квалификуваниот кадар од овие дејности да започне сопствен бизнис. Овие активности може да вклучат тренинзи за претприемништво, претприемачки вештини, лидерски и менаџерски вештини и сл.

Во поглед на пречките за одржлив развој на бизнисот во општина Велес, компаниите вклучени во истражувањето како најзначајна пречка ја навеле преголемата регулатива во приватниот сектор, по што следува недостигот на капитал. Она што е карактеристично, не само за компаниите од општина Велес, туку и за компаниите од ВПР, е дека им недостигаат информации за потенцијални можности на финансирање на нивните бизниси. Впечатокот добиен за време на истражувањето е дека компаниите од регионот се свесни само за традиционалните можности за стекнување на дополнителен капитал (кредити и субвенции). Многу малку од нив се запознаени со националните и ЕУ фондовите, кои можат да ги искористат како можност за дополнителен капитал, па оттаму една од активностите кои ЦРВПР може да ги превземе е континуирано информирање на приватниот сектор за потенцијалните можности за финансирање на нивните бизниси.

Некои од другите пречки и ризици кои компаниите од општина Велес ги посочија како пречки за нивниот бизнис се: достапност и сложени процедури за добивање дозволи, сложени процедури за вадење на ЦЕМТ дозволи, преголем инспекциски надзор со големи казни и нелојалната конкуренција.

Компаниите од општина Велес имаат подеднаква потреба и од информации од финансиски и нефинансиски карактер. Анкетираните компании изјавија дека имаат најголема потреба од информации поврзани со: грантови, кредитни линии, саеми и настани за поврзување (matchmaking), деловна соработка. Во поглед на потребата од обуки и тренинзи, компаниите изразија најголема потреба за обуки од следните дејности:

- Управување / Менаџмент вештини
- Маркетинг
- Финансии/ Сметководство.

Ова истовремено се и областите во кои ЦРВПР би можел да организира информативни настани, тренинзи и обуки со цел задоволување на барањата на приватниот сектор во општина Велес.

Во поглед на начинот на кој компаниите сакаат да добиваат информации за важни настани, програми, тренинзи, обуки, 77% од компаниите изјавија дека сакаат да добиваат вакви информации по електронски пат (е-мејл), додека пак 23% од компаниите изјавија дека сакаат да добиваат вакви информации по пат на телефонски јавувања. Тоа значи дека ЦРВПР иницијалната комуникација со компаниите од општина Велес треба да ја започнува по електронски пат со испраќање на електронска покана и информација за настан, програма, тренинг, обука. По ова, следен чекор треба да биде телефонско контактирање на компаниите кои добиле информација по електронски пат. За време на телефонското контактирање на компаниите, информацијата која Центарот сака да ја проследи до нив уште еднаш треба подетално да им ја објасни, истовремено добивајќи потврда од компаниите за нивното присуство на настанот.

ОПШТИНА ГРАДСКО

Во општина Градско, според податоците на Државниот завод за статистика на Р. Македонија, има вкупно 86 активни деловни субјекти. Во поглед на дејноста на работење, 41% од вкупниот број активни деловни субјекти (28 компании) се од трговија на големо и мало, 27% се од дејноста земјоделство, шумарство и рибарство, додека пак 15% (или 13 компании) се од дејноста транспорт и складирање. Компаниите од останатите дејности на работење учествуваат со многу помали проценти во вкупниот број активни деловни субјекти во оваа општина. Листата на активни деловни субјекти во општина Градско според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Градско
Земјоделство, шумарство и рибарство	23
Рударство и вадење на камен	0
Преработувачка индустрија	4
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	3
Градежништво	2
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	28
Транспорт и складирање	13
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	5
Информации и комуникации	0
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	0
Стручни, научни и технички дејности	0
Административни и помошни услужни дејности	0
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	1
Образование	1
Дејности на здравствена и социјална заштита	4
Уметност, забава и рекреација	2
Други услужни дејности	0
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	86

Табела 25: Број на активни деловни субјекти во општина Градско според дејност на работење

Според компаниите од општина Градско вклучени во истражувањето, најзначајни пречки за оддржлив развој на бизнисот во Вардарскиот плански регион е недоволното инвестирање во инфраструктурата, корупцијата и неспроведувањето на законски регулативи. Компаниите од оваа општина имаат најголема потреба од информации од нефинансиски карактер и тоа информации поврзани со саеми и настани за поврзување (matchmaking). Центарот за развој на Вардарски плански регион овде би можел да се вклучи на 3 начини и тоа:

- Информативни активности со цел споделување на потребни информации со компаниите од оваа општина за разни саеми и саемски манифестации на кои можат да земат учество;
- Организирање на настани за вмрежување на компаниите од Вардарскиот плански регион со компаниите од другите региони во Македонија со цел остварување заедничка соработка;
- Организирање на заедничко учество на компаниите од регионот на саеми и саемски манифестации.

Во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат по електронски пат, односно на нивните е-мејл адреси. Тоа значи дека ЦРВПР при имплементацијата на вакви настани потребно е да изготви комплетни електронски документи (покана, агенда, пријавен лист) и истите на компаниите од општина Градско да им ги достави на нивните е-мејл адреси.

ОПШТИНА НЕГОТИНО

Според податоците од Државниот завод за статистика на Р. Македонија, во општина Неготино има вкупно 714 активни деловни субјекти. Најголемиот број од нив како претежна дејност на работење (според Националната класификација на дејности - НКД) имаат трговијата на големо и мало. Имено, 34% од активните деловни субјекти (244 компании) во општина Неготино претежна дејност на работење имаат трговија на големо и мало. Следна дејност по застапеноста е дејноста транспорт и складирање во која работат 18% од компаниите во општината. Во преработувачката индустрија работат вкупно 86 компании или 12% од активните деловни субјекти во општината, додека пак во дејностите земјоделство, шумарство и рибарство работат 42 компании (6%). Останатите дејности имаат релативно помало процентуално учество во однос на наведените. Деталната листа на активни деловни субјекти во општина Неготино, според дејноста на работење, е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во Општина Неготино
Земјоделство, шумарство и рибарство	42
Рударство и вадење на камен	1
Преработувачка индустрија	86
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	2
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	4
Градежништво	30
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	244
Транспорт и складирање	125
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	41
Информации и комуникации	5
Финансиски дејности и дејности на осигурување	1
Дејности во врска со недвижен имот	1
Стручни, научни и технички дејности	48
Административни и помошни услужни дејности	5
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	2
Образование	9
Дејности на здравствена и социјална заштита	42
Уметност, забава и рекреација	9
Други услужни дејности	17
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	714

Табела 26: Број на активни деловни субјекти во општина Неготино според дејност на работење

Она што може да се забележи од оваа табела е дека во општина Неготино има релативни мал број на активни деловни субјекти од областа на Информатичката и

компјутерската технологија (вкупно 5). Имајќи го предвид фактот дека во општината има квалификуван кадар од оваа дејност потребно превземање на активности кои директно би биле насочени кон дипломираниот кадар од ИКТ и тоа активности кои ќе придонесат кон покренување на претприемничкиот дух на овие млади лица. Истото може да се напомене и за финансиските дејности, односно високо квалификуваниот кадар од оваа област. Во општина Неготино има само една регистрирана компанија од областа на финансиските дејности поради што потребно е да се превземат активности во вид на обуки, работилници, менторство за високо квалификуваниот кадат од оваа дејност, активности кои ќе ги стимулираат и охрабрат овие лица да започнат сопствен бизнис.

Спроведеното истражување на приватниот сектор од општина Неготино покажа дека компаниите од оваа општина за најголеми пречки за одржлив развој на бизнисот ги сметаат недостигот на капитал и недостигот на владина поддршка за приватниот сектор. Слично како и во другите општини и во општина Неготино Центарот за развој на Вардарски плански регион би можел да превземе низа информативни активности за информирање на компаниите од општината за потенцијалните можности за финансирање на нивните бизниси. Овие активности би можеле да вклучат: зголемена промоција на потенцијалните можности на финансирање за приватниот сектор преку веб страната на Центарот за развој, изготвување на месечни електронски билтени кои ќе содржат ажурирани информации за тековните повици на ЕУ и националните програми.

Компаниите од општина Неготино имаат потреба од разни информации и од финансиски и нефинансиски карактер. Компаниите изјавија потреба за информации за грантови, субвенции, даночни олеснувања, саеми и настани за поврзување (matchmaking), деловна соработка. Најголема потреба за обуки и тренинзи изразија за следните области:

- Управување / Менаџмент вештини
- Управување со производство
- Меѓународни стандарди
- Стратешко планирање.

Ова истовремено се и областите во кои ЦРВПР би можел да организира информативни настани, тренинзи и обуки со цел задоволување на барањата на приватниот сектор во општина Неготино.

Во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат по електронски пат, односно на нивните е-мејл адреси. Тоа значи дека ЦРВПР при имплементацијата на вакви настани потребно е да изготви комплетни електронски документи (покана, агенда, пријавен лист) и истите на компаниите од општина Неготино да им ги достави на нивните е-мејл адреси.

ОПШТИНА РОСОМАН

Во општина Росоман, според податоците на Државниот завод за статистика на Р. Македонија, има вкупно 114 активни деловни субјекти. Во поглед на дејноста на работење, 37% од вкупниот број активни деловни субјекти (42 компании) се од трговија на големо и мало, 24% се од дејноста земјоделство, шумарство и рибарство, додека пак 15% (или 17 компании) се од дејноста транспорт и складирање. Компаниите од останатите дејности на работење учествуваат со многу помали удели во вкупниот број активни деловни субјекти во оваа општина. Листата на активни деловни субјекти во општина Росоман, според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во Општина Росоман
Земјоделство, шумарство и рибарство	27
Рударство и вадење на камен	1
Преработувачка индустрија	4
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	1
Градежништво	2
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	42
Транспорт и складирање	17
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	7
Информации и комуникации	0
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	0
Стручни, научни и технички дејности	2
Административни и помошни услужни дејности	0
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	1
Образование	1
Дејности на здравствена и социјална заштита	5
Уметност, забава и рекреација	0
Други услужни дејности	4
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	114

Табела 27: Број на активни деловни субјекти во општина Росоман според дејност на работење

Компаниите од општина Росоман вклучени во истражувањето, сметаат дека најзначајни пречки за оддржлив развој на бизнисот во Вардарскиот плански регион се ограничувања на работната сила и високите трошоци за работна сила. Компаниите од оваа општина имаат најголема потреба од информации од нефинансиски карактер и тоа информации поврзани со саеми и настани за поврзување ("matchmaking"). Центарот за развој на Вардарски плански регион и овде би можел да се вклучи на еден од следните 3 начина:

- Информативни активности со цел давање на потребните информации на компаниите од оваа општина за разни саеми и саемски манифестации на кои можат да земат учество;
- Организирање на настани за вмрежување на компаниите од Вардарскиот плански регион со компаниите од другите региони во Македонија со цел остварување заедничка соработка;
- Организирање на заедничко учество на компаниите од регионот на саеми и саемски манифестации.

Компаниите од оваа општина имаат најголема потреба за обуки од областа на иновации, додека пак во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат по електронски пат, односно на нивните е-мејл адреси. Тоа значи дека ЦРВПР при имплементацијата на вакви настани потребно е да изготви комплетни електронски документи (покана, агенда, пријавен лист) и истите на компаниите од општина Росоман да им ги достави на нивните е-мејл адреси.

ОПШТИНА ЧАШКА

Според податоците од Државниот завод за статистика на Р. Македонија во општина Чашка има регистрирано 90 активни деловни субјекти. Во поглед на дејноста на работење 29% од вкупниот број активни деловни субјекти (26 компании) се од дејноста трговија на големо и мало, 23% (21 компанија) се од дејноста транспорт и складирање, а 19% работат во дејностите земјоделство, шумарство и рибарство. Компаниите од останатите дејности на работење учествуваат со многу помали удели во вкупниот број активни деловни субјекти во оваа општина. Листата на активни деловни субјекти во општина Чашка, според дејноста на работење, е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Чашка
Земјоделство, шумарство и рибарство	17
Рударство и вадење на камен	3
Преработувачка индустрија	2
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	1
Градежништво	3
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	26
Транспорт и складирање	21
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	4
Информации и комуникации	1
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	0
Стручни, научни и технички дејности	0
Административни и помошни услужни дејности	0
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	1
Образование	3
Дејности на здравствена и социјална заштита	5
Уметност, забава и рекреација	1
Други услужни дејности	2
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	90

Табела 28: Број на активни деловни субјекти во општина Чашка според дејност на работење

Компаниите од општина Чашка вклучени во истражувањето, сметаат дека најзначајна пречка за оддржлив развој на бизнисот во општина Чашка е недостигот на капитал. Компаниите од оваа општина имаат најголема потреба од информации од нефинансиски карактер и тоа информации поврзани со саеми и настани за поврзување ("matchmaking"). Центарот за развој на Вардарски плански регион би можел да се вклучи на еден од следните 3 начина:

- Информативни активности со цел давање на потребните информации на компаниите од оваа општина за разни саеми и саемски манифестации на кои можат да земат учество;
- Организирање на настани за вмрежување на компаниите од Вардарскиот плански регион со компаниите од другите региони во Македонија со цел остварување заедничка соработка;
- Организирање на заедничко учество на компаниите од регионот на саеми и саемски манифестации.

Компаниите од оваа општина имаат најголема потреба за обуки од областа на маркетингот и продажбата, додека пак во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат по електронски пат, односно на нивните е-мејл адреси. Тоа значи дека ЦРВПР при имплементацијата на вакви настани потребно е да изготви комплетни електронски документи (покана, агенда, пријавен лист) и истите на компаниите од општина Росоман да им ги достави на нивните е-мејл адреси.

ОПШТИНА ДЕМИР КАПИЈА

Во општина Демир Капија има вкупно 108 активни деловни субјекти. Најголемиот број од нив, 36% (39 субјекти) од сите активни деловни субјекти како претежна дејност на работење имаат трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и мотоцикли. Следни дејности по застапеност се транспорт и складирање, угостителски дејности (објекти за сместување и сервисни дејности со храна), преработувачката индустрија и земјоделството, шумарството и рибарството. Во општината има 13 регистрирани деловни субјекти од дејноста транспорт и складирање (12%), 11 деловни субјекти од угостителството (10%), 10 деловни субјекти од преработувачката индустрија (9%) и 9 компании од областите земјоделство, шумарство и рибарство (8%). Останатите дејности имаат релативно помало процентуално учество во споредба со наведените. Листата со бројот на активни деловни субјекти во општина Демир Капија според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во општина Демир Капија
Земјоделство, шумарство и рибарство	9
Рударство и вадење на камен	0
Преработувачка индустрија	10
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	1
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	3
Градежништво	5
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	39
Транспорт и складирање	13
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	11
Информации и комуникации	1
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	0
Стручни, научни и технички дејности	2
Административни и помошни услужни дејности	0
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	1
Образование	1
Дејности на здравствена и социјална заштита	6
Уметност, забава и рекреација	2
Други услужни дејности	4
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	108

Табела 29: Број на активни деловни субјекти во општина Демир Капија според дејност на работење

Спроведеното истражување на приватниот сектор од општина Демир Капија покажа дека компаниите од оваа општина за најголема пречка за одржлив развој на бизнисот

го сметаат недостигот на капитал. Центарот за развој на Вардарски плански регион би можел да превземе низа информативни активности за информирање на компаниите од општината за потенцијалните можности за финансирање на нивните бизниси. Овие активности би можеле да вклучат: зголемена промоција на потенцијалните можности на финансирање за приватниот сектор преку веб страната на Центарот за развој, изготвување на месечни електронски билтени кои ќе содржат ажурирани информации за тековните повици на ЕУ и националните програми.

Компаниите од општина Демир Капија имаат потреба од разни информации и од финансиски и нефинансиски карактер. Компаниите изразија потреба за информации за:

- грантови
- деловна соработка
- вмрежување

Во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, најголемиот број од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат преку телефон. Центарот за развој при организирањето на настани за приватниот сектор од оваа општина ќе треба директно (телефонски) да ги контактира компаниите од оваа општина и истите детално да ги информира за настаните кои се организираат и бенефитот кои тие би го имале доколку присуствуваат на истите.

ОПШТИНА ЛОЗОВО

Според податоците од Државниот завод за статистика на Р. Македонија во општина Лозово има регистрирано 48 активни деловни субјекти. Во поглед на дејноста на работење, 33% од вкупниот број активни деловни субјекти (16 компании) се од дејностите земјоделство, шумарство и рибарство, 31% (15 компании) од дејноста трговија на големо и мало. Компаниите од останатите дејности на работење учествуваат со многу помали проценти во вкупниот број активни деловни субјекти во оваа општина. Листата на активни деловни субјекти во општина Лозово, според дејноста на работење е дадена во следната табела:

Дејност на работење (според НКД)	Број на компании во Општина Лозово
Земјоделство, шумарство и рибарство	16
Рударство и вадење на камен	0
Преработувачка индустрија	1
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	2
Градежништво	0
Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	15
Транспорт и складирање	6
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	1
Информации и комуникации	0
Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
Дејности во врска со недвижен имот	0
Стручни, научни и технички дејности	0
Административни и помошни услужни дејности	0
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	1
Образование	1
Дејности на здравствена и социјална заштита	2
Уметност, забава и рекреација	2
Други услужни дејности	1
Дејности на домаќинствата како работодавачи	0
Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
ВКУПНО	48

Табела 30: Број на активни деловни субјекти во општина Лозово според дејност на работење

Спроведеното истражување на приватниот сектор од општина Лозово покажа дека компаниите од оваа општина за најголема пречка за одржлив развој на бизнисот во општината и регионот ја сметаат преголемата регулатива во приватниот сектор. Компаниите од општина Лозово имаат потреба од разни информации и од финансиски и нефинансиски карактер. Компаниите изразија потреба од информации за грантови,

субвенции, даночни олеснувања, работилници, тренинзи за вработените, саеми и настани за поврзување (matchmaking) и деловна соработка.

Најголема потреба за обуки и тренинзи изразија за следните области:

- Маркетинг и продажба
- Финансии и сметководство
- Бизнис право
- Информатичка и комуникациска технологија
- Стратешко планирање.

Ова истовремено се и областите во кои ЦРВПР би можел да организира информативни настани, тренинзи и обуки со цел задоволување на барањата на приватниот сектор во општина Лозово.

Во поглед на комуникацијата со Центарот за развој и начините на кои компаниите сакаат да ги добиваат информациите за важни настани, програми, тренинзи, обуки, компаниите беа поделени и некои од нив изразија желба овие информации да ги добиваат преку традиционалните средства (е-мејл, телефон, СМС пораки), додека пак дел од компаниите изразија желба овие информации да ги добиваат во директни средби со ЦРВПР. Ова претставува можност за Центарот за развој да оствари директни средби со компаниите од оваа општина за време на кои ќе ги информира за настани кои се организираат, како и за работата на Центарот за развој и Бизнис Центарот во рамки на ЦРВПР.

Имајќи во предвид овие наоди, како и фактот дека примерокот избран по случаен избор соодветно го претставува приватниот сектор во регионот по дејност и големина, можеме да ги идвоиме следниве мерки како одговор на тековната состојба:

Приоритетни мерки на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион 2016-2021	
Приоритетна Мерка 1	Унапредување на капацитетите на компаниите од Вардарски плански регион
Приоритетна Мерка 2	Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во регионот
Приоритетна Мерка 3	Поддршка на чинителите во винскиот и руралниот туризам во Вардарскиот плански регион
Приоритетна Мерка 4	Унапредување на земјоделие, агробизниси и земјоделско производство
Приоритетна Мерка 5	Стимулирање и поддршка на претприемништво и иновации во приватниот сектор
Приоритетна Мерка 6	Стимулирање и поддршка на занаетчиство и традиционално производство
Приоритетна Мерка 7	Поттикнување и поддршка на приватниот сектор за користење на обновливи извори на енергија

Табела 31: Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на приватен сектор во ВПР

Вардарскиот плански регион е насочен кон развој на конкурентна економија, одржлив развој на винскиот и културниот туризам притоа зачувувајќи ја животната средина за подобар квалитет на животот.

Дефинираните приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на приватен сектор во ВПР се во согласност со дефинираните среднорочни цели и мерки на Програмата за развој на Вардарскиот плански регион (2015-2019):

Среднорочна цел 1:	Подобрување на условите за живот преку унапредување на заштитата на животна средина
	Мерка 1.2.1. Поттикнување на одржливо користење на енергијата
	Мерка 1.3.2. Зачувување на биолошката разновидност
Среднорочна цел 3:	Одржлив развој на винскиот и културниот туризам со користење на предностите на сите останати видови туризам преку ревитализација на руралните средини
	Мерка 3.1.6. Користење на инвестициски фондови за ревитализација, конзервација и заштита на природното и културното наследство

- Мерка 3.2.2. Организирање систем обуки за подигање на компетенциите на вклучените во туризмот
- Мерка 3.2.3. Промотивни кампањи и материјали за развој на туризмот
- Мерка 3.3.1. Мапирање на туристичките атракции
- Мерка 3.3.2. Вмрежување и поддршка на туристички манифестации
- Мерка 3.3.4. Формирање на заеднички туристички програми

Среднорочна цел 4: Конкурентен регион со оптимално искористени потенцијали

- Мерка 4.1.1. Истражување на потребите на пазарот на труд
- Мерка 4.1.2. Поддршка за подготовка на програми за квалификација согласно побарувачката за труд
- Мерка 4.2.2. Вмрежување
- Мерка 4.3.1. Зголемена информираност за достапни програми за финансирање
- Мерка 4.5.2. Поддршка на стари занаети

Среднорочна цел 5: Развој на компетентни човечки ресурси и подобрување на социјалната заштита

- Мерка 5.2.4. Развој на претприемничка мисла

Среднорочна цел 6: Искористување на регионалниот потенцијал за современо земјоделство и диверзифициран рурален развој

- Мерка 6.2.1. Развој на рурална инфраструктура, наводнување и откупни центри
- Мерка 6.2.2. Развој на рурален туризам

**Едногодишен предлог-акциски план
за развој и поддршка на приватен сектор
во Вардарскиот плански регион**

ЕДНОГОДИШЕН ПРЕДЛОГ-АКЦИСКИ ПЛАН ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА ПРИВАТЕН СЕКТОР НА ВАРДАРСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на приватен секторот во Вардарскиот плански регион вклучува приоритетни мерки и активности кои имаат за цел успешно имплементирање на Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор (2016-2021). Овој Акциски план е составен дел од *Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)* и е создаден врз основа на спроведеното:

- ✓ Деск истражување со дескриптивна метода за преглед на информации и извори на информации (програми, акциони планови, комуникациски стратегии изготвени во/за Вардарскиот плански регион и општините кои се дел од него, регионални и национални студии и закони и законски акти кои важат на територијата на Р. Македонија);
- ✓ Теренско истражување на случајно избран примерок од 70 деловни субјекти и 11 организации за поддршка на бизнис секторот кои функционираат во Вардарскиот плански регион.

Главна цел на едногодишниот предлог-акциски план за развој и поддршка на приватен сектор на Вардарскиот плански регион е дефинирање на приоритетни цели и активности кои ќе помогнат во имплементирањето на Програмата за развој. Дефинираните приоритетни мерки, цели и активности се развиени во согласност со SMART принципот, односно дефинираните приоритетни мерки и активности се:

С
(Specific / Дефинирани)

М
(Measurable / Мерливи)

А
(Achievable / Остварливи)

Секоја приоритетна мерка од овој Акциски план има **дефинирани специфични активности** кои придонесуваат кон остварување на истата и ќе помогнат во спроведувањето на Програмата за развој и поддршка на приватен секторот во Вардарскиот плански регион

Остварувањето на секоја предвидена активност во рамките на осумте приоритетни мерки е директно поврзано со **мерливи индикатори** кои ќе помогнат во мерењето на реализираноста на секоја поединечна активност

Дефинираните приоритетни мерки и активности во рамки на нив се **остварливи** и се во согласност со детерминираните потреби на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион.

Приоритетните мерки од овој Акциски план се во согласност и со среднорочните цели, приоритети и мерки на Програма за развој на Вардарскиот плански регион (2015-2019)

Р
(Realistic / Реални)

Дефинираните приоритетни мерки и активности на Акцискиот план за спроведување на *Програмата за развој и поддршка на приватен секторот во Вардарскиот плански регион* се поставени согласно **реалните** потреби на бизнис секторот, согласно релевантни стратешки документи, капацитетите на човечки и останати потребни ресурси за нивна имплементација

Т
(Time-Based / со утврдена
временска рамка)

Секоја поединечна активност во осумте приоритетни мерки е зададена со **точно утврден временски рок** за нејзина имплементација

Табела 32: Принцип на дефинирање на приоритетните мерки и активности

Акцискиот план за спроведување на оваа Програма претставува детален план за поддршка, обуки, тренинг и вмрежување на правните субјекти од Вардарскиот плански регион, поттикнување на претприемништвото и иновативноста, развиен согласно утврдените потреби на приватниот сектор. Спроведеното истражување на приватниот сектор и организациите за поддршка на бизнис секторот од ВПР како и спроведената анализа на релевантните документи за Вардарскиот плански регион овозможува дефинирање на седум главни приоритетни мерки кои се дел од овој Акциски план. Секоја од овие приоритетни мерки вклучува активности кои ќе придонесат кон остварување на приоритетните мерки, додека, пак, активностите вклучуваат детален опис на целите, носители и учесници во активностите, индикатори, буџетот и изворите на финансирање и временската рамка за нивно имплементирање. Деталниот преглед на Акцискиот план е даден во табелите кои следуваат:

Приоритетна Мерка 1: Унапредување на капацитетите на компаниите од Вардарски плански регион

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
1.1.	Развивање на менаџерски вештини кај компаниите од Вардарскиот плански регион	Унапредување на капацитетите на ангажираните лица во компаниите	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар / Приватен сектор	Одржани 9 обуки за развивање на менаџерски вештини	Интернационални донорски организации во РМ	620.000, ⁰⁰	Јануари - Август 2016
1.2.	Изготвување на Програма за квалификација, преквалификација и доусовршување на млади од Вардарскиот плански регион	Задоволување на потребите на пазарот на труд во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - АВРМ / - Приватен сектор - Организации за поддршка на приватен сектор - Невработени лица	- Изготвена Програма за квалификација, преквалификација и доусовршување - Изготвени промотивни и едукативни материјали	- Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови	300.000, ⁰⁰	Февруари - Јули 2016
1.3.	Запознавање и примена на меѓународни стандарди за квалитет во приватниот сектор од Вардарскиот плански регион	Зголемена примена на меѓународни стандарди за квалитет во приватниот сектор од ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Консултантски компании за примена на меѓународни стандарди / - Приватен сектор	- Имплементирани 3 тренинзи за: - ISO стандарди - HACCP - ХАЛАЛ систем - Најмалку 15 компании присутни на секој тренинг	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на РМ - Интернационални донорски организации во РМ - ЕБОР	300.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
1.4.	Организација на советодавни настани (работилници, тренинзи и семинари) за приватниот сектор од Вардарскиот плански регион	Унапредување на капацитетите на раководни лица на компании од регионот	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Консултантски компании / - Приватен сектор - Организации за поддршка на приватен сектор	- Одржани 5 советодавни настани - Најмалку 15 компании присутни на секој од настаните	- Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови	300.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

Приоритетна Мерка 2: Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во регионот

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
2.1.	Креирање на дата база на активни компании во Вардарскиот плански регион	Одредување на бројот на активни деловни субјекти во Вардарскиот плански регион	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор	- Создадена електронска дата база на активни компании во ВПР	- Интернационални донорски организации во РМ - Буџет на РМ	100.000, ⁰⁰	Јануари - Мај 2016
2.2.	Изработка на анализа на трошоци за водење бизнис во Вардарскиот плански регион	Утврдување на трошоци за водење бизнис во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор	Анализа: „Трошоци за водење бизнис во Вардарскиот плански регион“	- ИПА Програма - Интернационални донорски организации во РМ - Министерство за економија	250.000, ⁰⁰	Март - Јули 2016
2.3.	Олеснување на условите за водење бизнис за малите и средни претпријатија од Вардарскиот плански регион	Подобрување на условите за работење и водење бизнис во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар / - МСП од ВПР - Организации за поддршка на бизнис сектор	- Истражување за предизвиците на МСП од ВПР - Реализација на мерки и активности на регионално ниво за поддршка на МСП	- Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови - Буџет на РМ	220.000, ⁰⁰	Март - Јули 2016
2.4.	Развивање на општински модели за поттикнување на „green field“ инвестиции во Вардарскиот плански регион	Стимулирање на „green field“ инвестиции во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор - Странски и домашни инвеститори	Развиен модел за поттикнување на green field инвестиции во ВПР	- ИПА Програма - Интернационални донорски организации во РМ - Министерство за Економија	150.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
2.5.	Развивање на општински модели за поттикнување на „brown field“ инвестиции во Вардарскиот плански регион	Стимулирање на „brown field“ инвестиции во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор - Странски и	Развиен модел за поттикнување на brown field инвестиции во ВПР	- ИПА Програма - Интернационални донорски организации во РМ - Министерство за економија	150.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

			домашни инвеститори				
2.6.	Организација на информативни настани за приватниот сектор од Вардарски плански регион	Унапредување на деловното опкружување во регионот	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор - Организации за поддршка на приватен сектор	- Одржани 5 информативни настани - Најмалку 15 компании присутни на секој од настаните	- Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови	300.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

Приоритетна Мерка 3: Поддршка на чинителите во винскиот и руралниот туризам во Вардарскиот плански регион

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
3.1.	Креирање на регионална туристичка понуда	Поддршка при промоција на регионот како туристичка дестинација	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - АППТ - Влада на РМ / - Туристички бизниси - Тур оператори	- Консултирани 3 фокус групи за изработка на регионална туристичка понуда - Обезбеден инпут од најмалку 30 релевантни чинители - Креирана 1 регионална туристичка понуда	- АППТ - ИПА Програма - Интернационални донорски организации	300.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
3.2.	Зајакнување на човечките ресурси во туристичките бизниси од Вардарскиот плански регионот	Градење и јакнење на човечките капацитети во туристичките бизниси	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - АППТ / - Туристички бизниси од ВПР - Кластери и здруженија за поддршка на туризмот	- Организиран тренинг за промоција и продажба за туристички работници - Присутни најмалку 25 учесници - Претставени „студии на случај“ за успешни практики од ЕУ и светот	- АППТ - ИПА Програма - Интернационални донорски организации	120.000, ⁰⁰	Април - Јуни 2016
3.3.	Мапирање на неискористени локации, деловни и општински објекти за потребите на туризмот во Вардарски плански регион	Утврдување на дополнителни можности за инвестирање во туристички бизниси во ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС и ЛЕР одделенија од ВПР / - Приватен сектор - Странски и домашни инвеститори	Мапирање на неискористени локации и деловни и општински објекти за потребите на туризмот	- Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови	180.000, ⁰⁰	Април - Октомври 2016

3.4.	Поддршка при изложување на саеми и саемски манифестации	Поврзување на компаниите од ВПР со интернационални компании	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Министерство за економија - ССК - СК / - Приватен сектор од ВПР	- 1 организирана посета на саем - Опфатени најмалку 10 компании од ВПР	- ИПА - Министерство за економија - Интернационални донорски организации во РМ - ССК - СК	620.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
3.5.	Имплементација на промотивна кампања за промоција на природното и културното наследство на Вардарскиот плански регион	Запознавање на пошироката јавност со потенцијалите на ВПР	- ЦРВПР - Регионален бизнис центар при ЦРВПР - АППТ / - Туристички бизниси од ВПР - Организации за поддршка на бизнис секторот	- Изготвена брошура и мапа за туристички потенцијали на ВПР - Поставени инфо штандови долж Е-75	- АППТ - ИПА Програма - Интернационални донорски организации	620.000, ⁰⁰	Јуни - Август 2016
3.6.	Воспоставување основа за развој на туристички вредносен синџир во Вардарскиот плански регион	Вмрежување на чинителите во винскиот и руралниот туризам од ВПР	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар / - Винарии - Сместувачки капацитети - Занаџчии - Производители на храна - Организации за поддршка на бизнис секторот	- Оддржани најмалку 4 средби за вмрежување на релевантни чинители - Дефиниран 1 синџир на вредности	- ИПА Програма - Интернационални донорски организации	450.000, ⁰⁰	Август - Декември 2016

Приоритетна Мерка 4: Унапредување на земјоделие, агробизниси и земјоделско производство

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
4.1.	Стимулирање на иновациите во агробизнисот	Унапредување на агробизнисите преку поттикнување на иновативноста во агробизнисите	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Универзитети / - Претставници на агробизнис секторот - Земјоделски стопанства и индивидуални земјоделци - Земјоделски здруженија	- Спроведени 9 инфо средби за трендови во агробизнисот - Обезбедена менторска поддршка за генерирање и тестирање на иновации на 9 апликанти	- ФИТР - АПРЗ - Интернационални донорски организации - Гарантен фонд за агробизниси (Министерство за земјоделие со УСАид)	900.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
4.2.	Активности за заштита на земјоделското производство од климатските промени	Демонстрација на успешни практики за заштита на земјоделско производство од климатски промени	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар / - Претставници на агробизнис секторот - Земјоделски стопанства и индивидуални земјоделци - Здруженија на земјоделци и организации за поддршка на бизнис секторот	- Организирани работилници за заштита на посеви/насади од климатски промени - Стимулирање на употреба на современи заштитни мерки кај агробизниси водени од млади лица	- Интернационални донорски организации - ИПА Програма	450.000, ⁰⁰	Март - Октомври 2016
4.3.	Поддршка на агробизниси при изложување на саеми и саемски манифестации	Поврзување на компаниите од ВПР со интернационални компании	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Министерство за економија - ССК - СК / - Приватен сектор	- 1 организирана посета на саем - опфатени најмалку 10 компании од ВПР	- ИПА - Министерство за економија - Интернационални донорски организации во РМ - ССК - СК	620.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

4.4.	Стимулирање на производство на автохтони популации од Вардарски плански регион	Зголемување на количеството на автохтони производи со конкретното географско потекло од ВПР со цел зголемување на нивна застапеноста на интернационални пазари	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар / - Претставници на агробизнис секторот - Земјоделски стопанства и индивидуални земјоделци - Организации за поддршка на бизнис секторот	- Организирана работилница за стимулирање на производство на автохтони популации - Промотивна кампања за стимулирање на производство на автохтони популации	- Интернационални донорски организации - ИПА Програма	400.000, ⁰⁰	Март - Ноември 2016
------	--	--	--	--	--	------------------------	---------------------

Приоритетна Мерка 5: Стимулирање и поддршка на претприемништво и иновации во приватен сектор

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
5.1.	Кампања за промоција на малиот бизнис во Вардарскиот плански регионот	Зголемување на свесноста кај младите лица, потенцијални претприемачи за можноста за самовработување	- ЦРВГПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС - АППРМ / - Средни училишта - Организации за поддршка на бизнис секторот	Спроведена промотивна кампања со изработка и дистрибуција на флаери, брошура, организирање претприемачки настани	- АППРМ - Интернационални донаторски организации во РМ - ЕУ фондови	220.000, ⁰⁰	Април - Јуни 2016
5.2.	Организирање натпревар „Биди претприемач - започни свој бизнис“	Подигање на претприемничкиот дух кај младите лица до 35 години и зголемување на бројот на претприемачки МСП во ВПР	- ЦРВГПР - Регионален Бизнис Центар - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Млади невработени лица - Претприемачки компании од регионот	- Организиран Тренинг по претприемништво и изработка на Бизнис план во 3 општини - Најмалку 60 учесници - Изработени најмалку 10 Бизнис планови - Основани најмалку 3 нови претприемачки бизниси	- Интернационални донаторски организации во РМ	620.000, ⁰⁰	Август - Декември 2016
5.3.	Изработка на Стратегија за иновациска активност во Вардарскиот плански регион	Утврдување на насоките за развој на иновативноста во МСП од ВПР	- ЦРВГПР - Регионален Бизнис Центар - ЕЛС од ВПР / - Иновативни компании - Организации за поддршка на бизнис сектор	Изработен и издаден стратешки документ: „Стратегија за иновациска активност во Вардарски плански регион“	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на РМ - ИПА Програма - ЕУ фондови	300.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

Приоритетна Мерка 6: Стимулирање и поддршка на занаетчиство и традиционално производство

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
6.1.	Поставување на онлајн портал за продажба на традиционални производи произведени во Вардарски плански регион	Раст на обемот на продажба на традиционални производи преку зголемена свесност за значењето на маркетингот, промоцијата и онлајн продажбата	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Занаетчиската комора на РМ / - Традиционални бизниси и занаетчии од ВПР	- Одржан тренинг за маркетинг, промоција и брендирање на традиционални производи за најмалку 30 производители - Поставен веб портал за онлајн продажба на традиционални производи	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на РМ - ИПА Програма - Интернационални донорски организации во РМ - ЕУ фондови	300.000, ⁰⁰	Март - Јули 2016
6.2.	Поддршката на автентични занаети, занаетчиско производство и занаетчиски услуги преку субвенционирање	Субвенционирање на занаетчии и вршители на занаетчиска дејност преку кофинансирање на набавки на опрема и алати	- ЦРВПР - Регионален Бизнис Центар - Занаетчиска комора на Р. Македонија - Министерство за економија / - Традиционални бизниси и занаетчии од ВПР	- Најмалку 2 субвенционирани занаетчии	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Владата на РМ	120.000, ⁰⁰	Март - Декември 2016

Приоритетна Мерка 7: Поттикнување и поддршка на приватниот сектор за користење на обновливи извори на енергија

Реден број	Активност	Цел	Носители на активности / Партнери	Чекори	Извори на финансирање	Проценет буџет во денари	Временска рамка
7.1.	Стимулирање кон енергетска ефикасност и користење на природни ресурси	Поттикнување на приватен сектор од ВПР за рационално користење на природни ресурси	- ЦРВГПР - Регионален Бизнис Центар - Агенција за енергетика на РМ / - Приватен сектор	-Имплементирана работилница за енергетска ефикасност и користење на природни ресурси - Најмалку 20 компании присутни на работилницата	- Агенција за енергетика на Р. Македонија -Интернационални донорски организации во РМ - ЕБОР	60.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016
7.2.	Анализа на ресурсите и бенефитите од производство на биогориво во Вардарскиот плански регион	Поттикнување на приватен сектор од ВПР за рационално користење на природни ресурси	- ЦРВГПР - Регионален Бизнис Центар - Консултантски компании / Приватен сектор	Изработена „Анализа на ресурси и бенефити од производство на биогориво за приватниот сектор во Вардарски плански регион“	- Агенција за енергетика на Р. Македонија -Интернационални донорски организации во РМ - ЕБОР - ЕУ фондови	120.000, ⁰⁰	Јануари - Декември 2016

**Комуникациски план за имплементација на Програмата
и промоција на Бизнис центарот на Вардарскиот
плански регион**

Центарот за развој на Вардарски плански регион како стручно административно тело на Советот за развој на Вардарски плански регион, согласно Законот за рамномерен регионален развој, ги врши следниве работи:

- ја изготвува предлог-програмата за развој на планскиот регион,
- изготвува предлог-акционен план за имплементација на Програмата за развој на планскиот регион,
- подготвува предлог-проекти за развој на планскиот регион и за подрачјата со специфични развојни потреби,
- ги координира активностите поврзани со имплементацијата на Програмата за развој на планскиот регион и ги реализира проектите за развој на планскиот регион,
- обезбедува информации до заинтересираните страни за текот на реализацијата на Програмата за развој на планскиот регион и други прашања поврзани со регионалниот развој,
- обезбедува стручна и техничка помош за единиците на локалната самоуправа при подготовката на нивните програми за развој,
- обезбедува стручни услуги на здруженија на граѓани и други заинтересирани страни за подготовка на проекти од областа на регионалниот развој,
- ја поттикнува меѓуопштинската соработка во рамки на планскиот развој,
- спроведува проекти за поттикнување на развојот на планскиот регион, финансирани од фондовите на Европската унија и други меѓународни извори,
- врши промоција на развојните можности на планскиот регион и
- врши стручни и административно-технички работи за потребите на советот за развој на планскиот регион.

При Центарот за развој се воспостави Регионален Бизнис Центар како канцеларија која ќе биде поддршка на бизнис секторот во регионот. Нејзина задача е

- да го следи реалниот сектор,
- да прибира информации од истиот и да ги пренесува до релевантните институции,
- да соработува со организации кои нудат поддршка на бизнис секторот во подготовка и имплементација на проекти и активности во насока на подобрување на деловната клима во регионот,
- да споделува информации за достапна финансиска и нефинансиска помош на бизнисите.

Планот на активности на Регионалниот Бизнис Центар при Центарот за развој се нотирали во Акцискиот план од петгодишната Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациска стратегија за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион, преку временска рамка, чинители и финансирање за една година.

Со цел обезбедување на транспарентност на имплементацијата и мерење на ефектите од имплементацијата на мерките предвидени во акцискиот план ја креираме Комуникациска стратегија која ќе им помогне и на носителите и на учесниците на Регионалната програма подлабоко да ја осознаат својата улога во реализација на истата.

Затоа, Комуникациската стратегија и комуникацискиот план во нејзини рамки има поконкретни задачи како:

- ✓ Да ја информира јавноста за улогата на остварување на целите на Регионалната програма;
- ✓ Да ги информира учесниците и потенцијалните корисници на регионално и локално ниво за достапни можности за финансирање;
- ✓ Да обезбеди постојана транспарентност во спроведувањето на Регионалната програма;
- ✓ Да ги координира сите комуникациски активности спроведени од партнерски институции на Регионалната програма.

СТРАТЕГИСКИ ПРИСТАП

Комуникациската стратегија претставува основа за комуницирање со сите релевантни чинители за развој и поддршка на приватниот сектор во регионот, а воедно и можност за промоција на Бизнис центарот на Вардарскиот плански регион.

При изработката на оваа Комуникациска стратегија беа користени современи методолошки алатки за советување, консултирање и прибирање информации од сите релевантни чинители со цел креирање на стратешки и тактички одредби како да се праќаат и примаат информации со крајна цел - успешно реализирање на целите на **„Регионална програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“**, Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, како и на регионот како целина. Кога ќе се земат во предвид сите овие елементи, можеме да заклучиме дека оваа Комуникациска стратегија ќе придонесе кон поефикасна и полесна комуникација помеѓу сите релевантни чинители во Вардарскиот плански регион со цел економско зајакнување на регионот, привлекување и релизирање на нови инвестиции.

Изработката на Комуникациската стратегија и во нејзини рамки, комуникацискиот план за развој и поддршка за приватниот сектор во координација со релевантните ентитети во Вардарскиот плански регион ги опфаќа следниве чекори:

- Чекор 1 Дефинирање на целни групи на Комуникациската стратегија
- Чекор 2 Идентификување на информации кои треба да се споделуваат
- Чекор 3 Детерминирање на комуникациски канали и време на комуникацијата
- Чекор 4 Буџетирање на Комуникациската стратегија
- Чекор 5 Идентификување на систем на мониторинг и евалуација

- Чекор 1: **Дефинирање на целните групи на Комуникациската стратегија**
- Најважен чекор во подготовката на комуникациската стратегија за имплементација „Регионална програма со предлог-акционен план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“ е дефинирање на клучните актери и анализа на нивните специфики, прифатен начин на комуникација и стекнати навики во однос на каналите за комуникација со цел дефинирање на контури на Комуникациската стратегија.

- Чекор 2: **Идентификување на информации кои треба да се споделуваат**
Две најважни состојки на ефективна комуникација се едноставност и конзистентност. Најдобар начин да се комуницира едноставно, јасно и конзистентно е преку развивање на клучни комуникациски пораки. Комуникациските пораки се суштината на тоа што сака да се пренесе на јавноста-клучните точки кои треба да се пренесат.
- Чекор 3: **Детерминирање на комуникациски канали и време на комуникацијата**
Следен чекор е идентификување на комуникациски канали и најадекватно време за емитување на комуникациски пораки. Овој чекор дава одговор на две основи прашања: „Како ќе комуницираме со јавноста?“ и „Кога ќе комуницираме со јавноста?“. Оваа активност вклучува идентификување на комуникациските активности и алатки кои ќе бидат користени за остварување на квалитетна комуникација со јавноста и клучните чинители од Вардарскиот плански регион.
- Чекор 4: **Буџетирање на Комуникациската стратегија**
Потенцијално ограничување во емитувањето на комуникациските пораки може да претставува буџетот, па оттаму Комуникацискиот план нуди можности за најголем бенефит од буџетските средства планирани за комуницирање со јавноста.
- Чекор 5: **Идентификување на систем на мониторинг и евалуација**
Успехот на Комуникацискиот план за имплементација на Регионална програма со предлог-акционен план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“ ќе биде мерен преку квантитативни индикатори кои овозможуваат мониторинг и евалуација на имплементираниот комуникациски план. Овој чекор во создавањето на комуникациски план треба да овозможи ефикасна координација и мониторинг на сите комуникациски активности.

КОМУНИКАЦИСКИ ЦЕЛИ

Оваа комуникациска стратегија и комуникацискиот план во рамките на истата, служат за информирање на релевантните ентитети/чинители и општата јавност во Вардарскиот плански регион за имплементацијата на „Регионална програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“, а преку него и за промоција на Регионалниот Бизнис Центар на Вардарски плански регион. Информирањето на јавноста и промоцијата на Центарот за развој на Вардарски плански регион ќе се остварат преку обезбедување на подобар пристап до информации согласно потребите на чинителите и општата јавност во регионот, подобрување на ефективностата на активностите на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и поддржување на отворена вклученост со цел донесување на подобри одлуки.

Како резултат на комуникацискиот план, Центарот за развој на Вардарскиот плански регион ќе биде во можност да им излезе во пресрет на сите учесници, носители и релевантни чинители на „Регионална програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“, со цел да бидат запознаени со нивната улога во реализацијата на оваа Програма.

Користејќи ги информациите добиени од спроведената анализа на актуелната состојба, Комуникациската стратегија ги поставува елементарните комуникациски цели, како и начинот и комуникациските алатки кои ќе се користат во и од страна на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, во насока на остварување на поставените цели.

Основната цел на Комуникациската стратегија е обезбедување на транспарентност на имплементацијата и мерење на ефектите од имплементацијата на целите на мерките предвидени во „Регионална програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“.

Остварувањето на основната цел на комуникациската стратегија подразбира исполнување на следниве специфични цели:

- Информирање на јавноста за улогата во остварувањето на целите на Регионалната програма
- Информирање на учесниците и потенцијалните корисници на регионално и локално ниво за достапни можности за финансирање

- Обезбедување постојана транспарентност во спроведувањето на Регионалната програма
- Координирање на сите комуникациски активности спроведени од партнерски институции на Регионалната програма

Слика 1: Специфични цели на Комуникациската стратегија

Дополнително, комуникацискиот план во рамките на оваа Комуникациска стратегија има за цел и:

- ❖ Промовирање на Регионалниот Бизнис Центар на ВПР при Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и неговите услуги;
- ❖ Промовирање, претставување и пренесување на резултатите и успехите постигнати од имплементирањето на мерките од Регионалната програма;
- ❖ Создавање интерес кај јавноста за институцијата и нејзиното работење;
- ❖ Зголемување на препознатливоста на Центарот за развој на Вардарски плански регион, заедно со Регионалниот Бизнис Центар помеѓу микро, малите и средни претпријатија од регионот, како и кај сите засегнати страни опфатени во Регионалната програма.

Целосно и успешно имплементирање на поставените комуникациски цели на Регионалниот Бизнис Центар и Центарот за развој на Вардарски плански регион е обезбедено преку почитување и работење според следните комуникациски принципи и правила:

- ✓ **Двонасочност** – При споделување информации не може да се очекува од јавноста да ги пренесе/сподели сите информации неопходни за зголемување на ефикасноста и квалитетот во функционирањето на ЦРВПР, а при тоа истовремено да нема подготвеност, на ист начин и/или приближно во ист обем, да им се дадат повратни информации за она за што тие би биле заинтересирани да го знаат. Јавноста се чувствува ценето доколку ги дознае значајните вести за функционирањето на институцијата и имплементацијата на Регионалната програма навремено и директно. Оттаму, согласно оваа Комуникациска стратегија, Регионалниот Бизнис Центар на ВПР и ЦРВПР навремено ќе ја информираат општата јавност во Вардарскиот плански регион за сите активности во рамките на проектот „Формирање на бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Вардарскиот плански регион“, како и за сите поединечни активности на овие два чинители, меѓу кои и имплементацијата на „Регионалната програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“.
- ✓ **Проактивност** – Комуникацијата треба да биде сфатена како потреба (акција), а не само како обврска (реакција). При тоа, од особена важност за лицата вработени во Регионалниот Бизнис Центар на ВПР и ЦРВПР е да демонстрираат подготвеност да ги разберат потребите на приватниот сектор (микро, мали и средни компании) и соодветно и навремено да дејствуваат во насока на исполнување на нивните конкретни потреби и очекувања за соодветни и навремени информации. Вработените во овие два чинители навремено ќе ги детектираат потребите на бизнис секторот од Вардарскиот плански регион и адекватно на тоа ќе предложат и бидат вклучени во имплементација на мерки за задоволување на детектираните потреби, согласно развиената Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион и Акциониот план кој е составен дел од истата.
- ✓ **Искреност** – Секоја комуникација мора да се темели врз факти. Подеднакво значајни се не само добрите, туку и лошите вести поврзани со работата на

Центарот за развој и имплементацијата на Регионалната програма. Во таа насока одговорните лица во двата чинители навремено ќе ги споделуваат сите информации со приватниот сектор во регионот, без разлика на нивната содржина.

- ✓ **Едноставна и фокусирана комуникација** – Информациите кои се праќаат треба да бидат јасни, недвосмислени и пред сè разбирливи, за да комуникацијата биде ефикасна. Тоа подразбира и дека тие треба да бидат дистрибуирани и преку веќе прифатени и експлоатирани канали на комуникација. Оваа Комуникациска стратегија нуди едноставни и фокусирани средства за комуникација, дел постојни, дел иновативни и истите ќе бидат користени од страна на Регионалниот Бизнис Центар на ВПР и ЦРВПР при комуницирањето со општата јавност и посебно при комуницирањето со малите и средните претпријатија од регионот.

ЦЕЛНИ ГРУПИ

Комуникациската стратегија за имплементација на „Регионална програма со предлог-акционен план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во координација со другите ентитети во Вардарски плански регион (2016-2021)“ се изготви со цел обезбедување на транспарентност на имплементацијата и мерење на ефектите од имплементацијата на целите на мерките споменати во Регионалната програма и акциониот план. Оваа стратегија е насочена кон сите релевантни чинители и целни групи на Регионалниот Бизнис Центар при ВПР и Центарот за развој на Вардарскиот плански регион. Целните групи на оваа Комуникациска стратегија може да се поделат во 2 групи согласно видот на комуникацијата и тоа:

1. целна група - интерна (внатрешна) комуникација и
2. целна група - надворешна комуникација.

Втората целна група согласно релевантноста, инволвираноста во имплементацијата на Програмата и степенот на користење на бенефитите од Програмата и нејзините мерки ја делиме на две подгрупи: надворешна комуникација со чинители од прв степен на важност и надворешна комуникација со чинители од втор степен на важност.

Целна група: Интерна (внатрешна) комуникација

- **Центар за развој на Вардарски плански регион** - Оваа Комуникациска стратегија има за задача да ги унапреди каналите и формите на внатрешна комуникација меѓу вработените како форма на дополнителен инпут во засилувањето на нивната улога во реализацијата на Програмата за развој и поддршка на приватниот сектор во Вардарскиот плански регион.
- **Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ВПР** - Преку Комуникациската стратегија ќе се унапредат и каналите и формите на комуникација помеѓу ангажираните лица во Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Бизнис Центарот при ЦРВПР.
- **Единици на локална самоуправа и Одделенија за локален економски развој** (ЛЕР одделенија) на 9^{те} општини од регионот. Континуираната соработка на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, како најважен чинител во регионот, со локалните самоуправи и ЛЕР одделенијата продолжува и преку основаниот Регионален Бизнис Центар. Двете организации навремено и континуирано ги информираат локалните самоуправи за сите активности во рамките на проектот и секојдневното работење.

Целна група: Надворешна комуникација – I степен на важност

- **Локални и регионални медиуми** - Центарот за развој на Вардарскиот плански регион ќе одржува редовна и навремена комуникација со медиумите со цел јавноста да биде навремено информирана за активностите и проектите кои се реализираат. Воедно ќе бидат проследени и сите корисни информации за Програмата за развој на Вардарскиот плански регион, со цел новинарите да се запознаат со истата, да ја разберат и да придонесат во нејзината успешна имплементација.
- **Организации и институции за поддршка на бизнис секторот во ВПР** - Регионалниот Бизнис Центар и ЦРВПР ќе комуницираат и редовно ќе ги информираат организациите за поддршка на бизнис секторот за своите активности и програми со цел иницирање активна поддршка, партиципација и заеднички проекти од интерес за регионот и неговиот развој.
- **Приватен сектор од Вардарски плански регион** - Центарот за развој на Вардарскиот плански регион ќе одржува редовна двонасочна комуникација со приватниот сектор од регионот со цел навремено и јасно да ги дефинира потребите и интересите на компаниите и да обезбеди промовирање на тие потреби и интереси во јавноста.
- **Јавни институции на регионално и национално ниво** - двете организации ќе оддржуваат и стимулираат редовна двонасочна комуникација со сите јавни институции од Вардарскиот плански регион со цел нивно информирање за текот на имплементацијата на Регионалната програма и активностите предвидени во акциониот план кој е дел од истата.
- **Жители на Вардарскиот плански регион** (општа популација) - ЦРВПР како дел од својата мисија и визија има предвидено редовно и навремено информирање на жителите на регионот за своите проекти и проектни активности. Оваа комуникација продолжува и преку воспоставениот Регионален Бизнис Центар каде жителите на регионот ќе бидат информирани за активностите на двата чинители со цел зголемување на транспарентноста на работата, истакнување на бенефитите што жителите на регионот ја имаат од активностите на ЦРВПР и Регионалниот Бизнис Центар на ВПР, овозможување на жителите од регионот да учествуваат во овие активности и зајакнување на јавната поддршка за работата на двата чинители. Општата јавност во регионот во континуитет ќе биде информирана и за активностите предвидени во

имплементацијата на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион.

Целна група: Надворешна комуникација - II степен на важност

- **Партнери на Центар за развој на Вардарски плански регион при имплементацијата на проекти и проектни активности** - оваа Комуникациска стратегија ќе биде искористена и за информирање на партнерските институции и организации на Центарот за развој на ВПР за активностите кои континуирано се превземаат од Центарот.
- **Национални и интернационални донори** - Центарот за развој на Вардарски плански регион и регионалниот Бизнис Центар на ВПР редовно ги информираат меѓународните организации и донатори за своите активности, проекти и потреби со цел да демонстрираат транспарентност и отчетност за реализацијата на тековните проекти и да стимулираат поддршка за следни активности и потреби.
- **Универзитети и високо образовни институции** - Двострана навремена комуникација меѓу високо образовните институции и Центарот за развој на ВПР, со цел добивање на сите новости и информации од областите на работење и истражување од страна на Универзитетите и факултетите, како и информации од областите на дејствување на Центарот за развој.

ДЕФИНИРАЊЕ НА КОМУНИКАЦИСКИ ПОРАКИ

Комуникациските пораки се неопходна алатка во секоја комуникациска стратегија. Тие ја отвораат вратата кон директна комуникација со чинителите и претставуваат мост помеѓу заинтересираните страни. Со цел успешно промовирање на постигнатите резултати и имплементираните активности од Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарски плански регион, потребно е јасно дефинирање на комуникациските пораки кои ќе се разменуваат помеѓу Бизнис Центарот при ЦРВПР, Центарот за развој на Вардарски плански регион и релевантните чинители во регионот.

Клучни комуникациски пораки кои врз основа на оваа Комуникациска стратегија ќе бидат споделувани со сите засегнати страни и чинители во Вардарскиот плански регион се:

- 1. Центарот за развој на Вардарскиот плански регион претставува еден од главните двигатели на развојот на Вардарскиот плански регион.**
- 2. Центарот за развој на Вардарскиот плански регион стратешките документи за развој на регионот ги изработува во координација и комуникација со засегнатите страни, секогаш водејќи се од интересите на жителите на регионот.**
- 3. Центарот за развој на Вардарски плански регион има улога на координатор на активностите поврзани со Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарски плански регион (2016-2021)**
- 4. За успешна имплементација на Регионална програма со предлог-акциски план и комуникациски план за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарски плански регион (2016-2021), Центарот е отворен за соработка со сите чинители од јавниот, приватниот и непрофитниот сектор кои можат да придонесат за нејзина успешна имплементација.**
- 5. Центарот за развој на Вардарскиот плански регион спроведува транспарентна и отчетна имплементација на Програмата, и секој од инволвираните чинители во имплементацијата на активностите треба да даде сè од себе во придонесот кон побрз и поефективен напредок на целиот регион.**
- 6. Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, Регионалниот Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги го гледаат приватниот сектор како партнер во постигнувањето развиен транзитен, одржлив и културен туризам и воспоставување регионално одржливо земјоделство и одржлив рурален развој.**

Табела 33: Комуникациски пораки на Комуникациската стратегија

ВНАТРЕШНА КООРДИНАЦИЈА МЕЃУ ПАРТНЕРИТЕ

Комуникациската стратегија има за цел да ги усоврши формите на внатрешна комуникација и да ги подобри каналите за комуникација помеѓу вработените во Регионалниот Бизнис Центар и Центарот за Развој на Вардарски плански регион. За да се постигне оваа цел, вработените во двете организации ќе користат комбинација од конвенционални и иновативни начини за интерна (внатрешна) комуникација и координација.

Земајќи го во предвид фактот дека регионалниот Бизнис Центар на ВПР е дел од Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, се очекува навремена и точна комуникација помеѓу одговорните лица во двата чинители. Ова ќе резултира со постигнување на ефективна и ефикасна внатрешна комуникација, со што Програмата за развој и поддршка на приватниот сектор на Вардарски плански регион ќе биде имплементирана со висок степен на успешност.

Постојните начини за внатрешна координација меѓу партнерите вклучуваат:

- ❖ Редовни неделни координативни состаноци. Овие состаноци ќе бидат иницирани од страна на Регионалниот Бизнис Центар и ЦРВПР, а на истите ќе присуствуваат, по потреба, покрај одговорните лица од двата чинители и останати вработени во истите. Со цел навремено и успешно имплементирање на активностите од Регионалната програма, се предвидува овие состаноци да се одржуваат најмалку еднаш неделно. Составен дел од овие средби ќе биде и изработката на план на активности за идни периоди.
- ❖ Директна секојдневна комуникација која ќе се остварува на средби, по пат на телефон и e-mail и која ќе овозможи навремено, квалитетно и успешно извршување на активностите при имплементацијата на Регионалната програма за развој и поддршка на приватниот сектор во ВПР и посебно предлог Акциониот план за 2016 година кој е составен дел од оваа Програма.
- ❖ Неделни и месечни извештаи изготвени од страна на одговорното лице во регионалниот Бизнис Центар. Овие неделни и месечни извештаи ќе бидат доставувани до раководителот на ЦРВПР и ќе имаат за цел презентирање на остварените цели на Регионалната програма, Акцискиот план и Комуникациската стратегија. Благодарение на овие извештаи раководителот на Центарот за развој ќе има увид во степенот на постигнување на планираните цели, истовремено добивајќи можност за давање забелешки и помош во начинот и квалитетот на имплементирањето на зацртаните активности.

Иновативни начини за внатрешна координација и комуникација помеѓу партнерите:

За постигнување на предвидените цели во Комуникациската стратегија, односно, ефикасна и ефективна координација меѓу регионалниот Бизнис Центар и Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, потребно е користење на нови, современи начини на комуникација. Во таа насока, се предвидува користење на Cloud платформата како иновативна комуникациска алатка која веќе се користи во голем дел од организациите во светот.

✧ **Dropbox** (www.dropbox.com) е бесплатна услуга која им овозможува на регистрираните корисници да складираат и споделуваат било какви документи онлајн. Започнува со два гигабајти слободен простор и можност за бесплатно зголемување на истиот, како и опции за плаќање со цел да се зголеми големината на достапниот простор.

Предностите од користењето на Dropbox се повеќе: регистрираните членови од Регионалниот Бизнис Центар и Центарот за развој на Вардарски плански регион ќе имаат пристап до нивниот Dropbox кориснички профил од било кој компјутер или мобилен телефон бидејќи е достапен онлајн. Дополнително, сите членови од партнерските институции ќе можат да споделуваат фолдери и фајлови меѓу себе и со други луѓе и организации, преку испраќање електронско писмо во кое е ставен линкот. Како најнова промена во Dropbox е можноста за онлајн менување на Word и Excel документи, при што истите остануваат зачувани автоматски и сите лица со кои се споделува тој документ ќе можат веднаш да ги добијат изменетите документи.

✧ **GoogleDrive** (www.google.com) е поврзан со GoogleAccounts и може бесплатно да се добие. Тој обезбедува пет гигабајти слободен простор за секој корисник за складирање на податоци онлајн и обезбедува други апликации за процесирање на податоци.

Слично како кај Dropbox, и преку GoogleDrive може да се споделуваат цели папки и документи со сите оние на кои ќе им се испрати покана преку електронско писмо. Предноста овде е што Google има развиено свои програми наречени GoogleDocuments кои може да се креираат онлајн и да се менуваат истовремено од страна на повеќе кориснички профили со кои е споделен документот.

Преку програмата GoogleSheets која е еквивалент на Microsoft Excel, може да се креираат секакви табели со кои сите ангажирани лица од двете организации со кои е споделен документот, ќе имаат моментален преглед на сите промени, со што се овозможува побрза комуникација и координација помеѓу Центарот за Развој на Вардарскиот плански регион и Регионалниот Бизнис Центар.

✧ **Wetransfer** (www.wetransfer.com) е клауд-базирана услуга за пренос на датотеки. Дизајниран е за испраќање датотеки со големина до 2GB по трансфер. Преносот на информации е објаснет сликовито на самата веб страна. Подразбира прикачување на датотеката која треба да се испрати, мејл адреса на праќачот, мејл адреса на примачот и место за пропратен текст.

НАДВОРЕШНА КОМУНИКАЦИЈА ПРЕКУ КОНВЕНЦИОНАЛНИ И НЕКОНВЕНЦИОНАЛНИ МЕДИУМИ

Со цел успешно промовирање на постигнатите резултати и имплементираните активности од Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион, Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Бизнис Центарот при Центарот за развој на Вардарски плански регион, односно нивните вработени ќе ги користат следните начини за комуникација со релевантните чинители во регионот:

НАДВОРЕШНА КОМУНИКАЦИЈА	
1.	Директна комуникација со регионални и национални медиуми
2.	Директна комуникација со релевантни чинители од Вардарскиот плански регион
3.	Комуникација преку социјални мрежи
4.	Комуникација преку соопштенија за јавност
5.	Комуникација преку прес конференции

Табела 34: Канали за надворешна комуникација комуникација

1. **Директна комуникација со регионални и национални медиуми** која ќе се остварува во директни средби, преку телефонски разговори и доставување на електронски (e-mail) пораки со цел информирање на медиумите за сите тековни активности на Центарот за развој и Регионалниот Бизнис Центар. Вработените и одговорните лица од двата чинители најпрво ќе доставуваат електронски покани за медиумско покривање на настаните, а потоа и телефонски ќе ги анимираат таргетираните медиуми со цел обезбедување нивно присуство на настаните.
2. **Директна комуникација со релевантните чинители** од Вардарскиот плански регион во директни средби, телефонски јавувања и доставување на електронски (e-mail) пораки со цел информирање на чинителите за сите нови активности на Центарот за развој и Регионалниот Бизнис Центар. Во рамките на активностите на Регионалниот Бизнис Центар и Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, одговорните лица од овие два чинители ќе остварат координативни состаноци со сите релевантни министерства кои ќе имаат за цел потпишување на Меморандуми за соработа помеѓу Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, Регионалниот Бизнис Центар на ВПР и министерствата.

3. **Комуникација преку социјалните мрежи.** Одговорното лице од Регионалниот Бизнис Центар ќе изготви страни на социјалните мрежи (Facebook, Twitter и LinkedIn) за Регионалниот Бизнис Центар и истите најпрво ќе ги поврзе со страните на социјалните мрежи на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион, а преку нив и со страните на сите медиуми, локални самоуправи и други релевантни чинители од Вардарскиот плански регион. Одговорното лице од Регионалниот Бизнис Центар редовно и навремено ќе ги ажурира овие страни со информации за настаните и активностите кои треба да се организираат, како и со информации за веќе имплементирани настани.
4. **Комуникација преку Соопштенија за јавност.** Одговорните лица во Центарот за развој и Регионалниот Бизнис Центар зависно од потребите, а најмалку еднаш неделно, ќе објавуваат Соопштенија за јавност за нивните планирани и имплементирани активности, со посебен акцент на активностите од Регионалната програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион. Овие соопштенија за јавност ќе бидат објавувани на веб-страниците на локалните самоуправи од Вардарскиот плански регион, веб-страницата на Центарот за развој и во информативните емисии на локалните и регионалните ТВ и радио станици од регионот. Одговорните лица од двата чинители ќе се обидат овие соопштенија за јавност да бидат објавени и на национални ТВ станици и Националниот ТВ сервис. Соопштенијата за јавност ќе бидат публикувани и на регионалните и националните печатени медиуми.
5. **Комуникација преку прес конференции.** Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Бизнис Центарот при ЦРВПР ќе организираат редовни прес конференции кои ќе бидат користени за информирање на жителите на Вардарскиот плански регион за активностите на двата чинители. Согласно потребите на планираните активности, одговорните лица од двата чинители ќе организираат прес конференции со цел информирање на јавноста за специфичните активности на организациите. Прес конференциите ќе бидат покриени од регионалните и националните печатени и електронски медиуми.

Имплементацијата на успешна надворешна комуникација подразбира користење на следниве комуникациски алатки од страна на одговорните лица и вработените во Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Бизнис Центарот при Центарот за развој на Вардарскиот плански регион:

КОМУНИКАЦИСКИ АЛАТКИ	
1.	Веб страна на Центар за развој на Вардарскиот плански регион
2.	Веб страни на единиците на локалните самоуправи во ВПР
3.	Електронски и печатени регионални и национални медиуми
4.	Веб портали
5.	Социјални медиуми
6.	Прес конференции
7.	Прес Клипинг извештаи
8.	Печатени промотивни материјали
9.	Википедиа

Табела 35: Комуникациски алатки

➤ **Веб страна на Центар за развој на Вардарскиот плански регион**

Веб страната на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион е најважната комуникациска алатка која двата чинители ја имаат на располагање. Веб страната на Центарот во континуитет се ажурира со информации за активностите на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион. Со воспоставувањето на Регионалниот Бизнис Центар, во истата ќе бидат вклучени и активностите на Регионалниот Бизнис Центар, посебно во делот со имплементацијата на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион. Со цел остварување на уште поуспешна надворешна комуникација, веб страната на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион ќе ги добие следните дополнувања:

- ✓ Внесување на дел за онлајн комуникација со посетителите на веб страната
- ✓ Директно поврзување на веб страната на Центарот за развој на ВПР со страните на социјалните мрежи и на Центарот и на Регионалниот Бизнис Центар.

➤ **Веб страни на единиците на локалните самоуправи во ВПР**

Веб страните на единиците на локалните самоуправи во Вардарскиот плански регион ќе се користат како комуникациски алатки на тој начин што сите покани и соопштенија за настани и активности, соопштенија за јавности и други информативни пораки ќе бидат објавувани на веб страните на сите 9 општини од регионот.

➤ **Електронски регионални и национални медиуми**

Кампањите на мас медиумите се испробан и докажан пристап за ефикасна комуникација. Свкупно земено, истражувањата покажале дека мас медиумскиот пристап дава резултати во смисла на:

- подигнување на свеста кај граѓаните,
- стимулирање на целната публика да бара информации и услуги,
- зголемување на знаењето,
- менување на ставови, па дури се постигнуваат и одредени промени во однесувањето.

Телевизиските и радио станиците кои функционираат на локално, регионално и национално ниво се традиционални средства за пренесување на комуникациските пораки од Регионалниот Бизнис Центар при ВПР и Центарот за развој на Вардарскиот плански регион. Електронските медиуми редовно ќе објавуваат информации, соопштенија за јавност за активностите на двата чинители, а најмалку еднаш на секои 2 месеци ќе се обезбеди гостување на раководителот на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион на некоја контактено-информативна програма на електронските медиуми.

Истите информации (соопштенија за јавност, повици) за активностите на двата чинители ќе бидат проследувани и до редакциите на локалните и националните печатени медиуми, а најмалку еднаш на секои 6 месеци ќе се обезбеди подетален прилог во некое печатено издание за Центарот за развој или Регионалниот Бизнис Центар.

➤ **Веб портали**

Со цел остварување на поголема соработка со веб порталите од Вардарскиот плански регион, одговорното лице од Регионалниот Бизнис Центар во почетокот на имплементацијата на оваа Комуникациска стратегија ќе одржи информативни состаноци со сите веб портали од регионот на кои ќе биде договорена соработка која ќе се состои во поставување на банери на Центар за развој на ВПР и Регионалниот Бизнис Центар на повеќето локални и регионални веб портали.

➤ **Социјални медиуми**

Регионалниот бизнис центар при ЦРВПР ќе добие свои профили на социјалните мрежи (Facebook, Twitter и LinkedIn) и директно ќе ги поврзе со веб страната на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион.

- **Facebook** е една од најпопуларните алатки за социјални медиуми во светот. Со преминувањето во Тајмлајн форматот во февруари 2012 год. Facebook страниците сè повеќе и повеќе стануваат примарен центар за корисниците да ги откријат и комуницираат со сите видови на бизниси и организации онлајн.
- **Twitter** е еден од наједноставните и најбрзи начини за споделување информација водејќи се по правилото „порака од максимум 140 знаци“. Овој социјален медиум служи за кратко, концизно и јасно информирање на сите заинтересирани.
- **LinkedIn** е најголема професионална мрежа во светот со повеќе од 300 милиони членови и која покажува многу брз раст. LinkedIn поврзува со проверени контакти и помага при размена на информации, идеи и дава можност за градење на поширока мрежа на професионалци. Една од најкорисните работи која LinkedIn ја нуди, а Регионалниот Бизнис Центар може да ја искористи, е можноста за креирање на специјализирана група на Регионалниот Бизнис Центар и релевантните чинители каде што меѓусебно ќе комуницираат и споделуваат информации.

➤ **Прес конференции**

Со цел редовно информирање на јавноста во Вардарскиот плански регион (особено приватниот сектор од регионот) со активностите на двата чинители на месечно ниво ќе бидат организирани прес конференции на кои јавноста ќе биде запознаена со активностите на двата чинители и имплементацијата на Регионална програма за развој и поддршка на приватен сектор во Вардарскиот плански регион. На овие прес конференции ќе присуствуваат претставници од електронските, печатените и онлајн локални, регионални и национални медиуми. Согласно потребите на двата чинители, вакви прес конференции ќе се оддржуваат и за специфични потреби и фази од имплементацијата на Регионалната програма.

➤ **Прес клипинг извештаи**

Со цел утврдување на медиумската покриеност на активностите на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Регионалниот Бизнис Центар при ЦРВПР, одговорните лица во двата чинители ќе подготвуваат Прес клипинг извештаи на квартално ниво. Овие извештаи ќе содржат информации за медиумската покриеност на активностите на двата чинители: содржина на

артиклите и соопштенијата за јавност, датуми на објавување, медиуми каде информациите биле објавени, потенцијален импакт, број на прегледи и сл.

➤ **Печатени промотивни материјали**

Во рамките на имплементацијата на своите активности, двата чинители разделуваат печатени промотивни материјали - флаери, брошури, каталози, кои претежно вклучуваат информации за одредени проектни активности или за самиот Вардарски плански регион. Брошурите и летоците се одлична можност како за успешно промовирање на активностите од имплементацијата на Регионалната програма, така и за запознавање на јавноста со најновите активности и настани организирани од страна на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион. Иако мали по површина, брошурите и флаерите се идеални за пренесување на пораки до целната група и не претставуваат голем финансиски товар за институцијата.

Во текот на првата година од функционирање на Регионалниот бизнис центар ќе бидат изготвени промотивни материјали и за овој Центар и истите континуирано ќе бидат распределувани по настаните кои ќе бидат организирани, но примероци од нив ќе бидат доставени и до приватниот сектор во регионот со цел нивно подетално запознавање со функцијата и активностите на Бизнис Центарот.

➤ **Википедиа**

Во рамките на иновативните комуникациски алатки, Центарот за развој и Регионалниот Бизнис Центар за сопствена промоција можат да ја искористат онлајн енциклопедијата Википедиа каде ќе постават информации за себе и имплементираните проекти и активности.

СИСТЕМ ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Мониторингот и евалуацијата на оваа Комуникациската стратегија ќе биде извршен од страна на одговорните лица во Центарот за развој на Вардарскиот плански регион и Регионалниот Бизнис Центар на чело со раководителот на Центарот за развој на Вардарскиот плански регион. Имплементацијата на предвидените активности во комуникациската стратегија е делегирана на одговорното лице од Регионалниот Бизнис Центар при Вардарскиот плански регион. Во имплементацијата на комуникациската стратегија активно ќе учествуваат и сите вработени лица во Центарот за развој на Вардарскиот плански регион ■